

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2010:36
ISSN 1654-0247

Elevers uppfattning och användning av sitt skolbibliotek i en invandrartät gymnasieskola

THERESE FLODQVIST

HÖGSKOLAN I BORÅS

VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Författaren**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Elevers uppfattning och användning av sitt skolbibliotek i en invandrarartät gymnasieskola

Engelsk titel: Students' perception and use of their school library in an immigrant frequent Upper Secondary School

Författare: Therese Flodqvist

Kollegium: Kollegium 3

Färdigställt: 2010

Handledare: Eva-Maria Flöög

Abstract: This thesis examines the perception and use of the school library for students at an Upper Secondary School. The school has a high frequent of immigrant students, and the students interviewed all have an immigrant background. The intention was to find out how the students used the school library and what perception they have of the school library. The method used was semi-structured interviews with eight students, both males and females, who studies different educational programs. The instrument of theory was that from Elisabeth Tallaksen Rafste's theoretical framework. She has developed a concept about users and non-users of the school library, how the space of the school library is used and the actual use of the school library as a place for studies and a place for leisure. The study shows that the school library is a place that the students use for getting practical things done for their schoolwork. Most of the information seeking is done in the classroom as a result of the fact that the school provides all students with their own portable computers. Therefore the teachers assist the students a lot in their information seeking process. Another reason that the students don't use the library as a place to find information as much, might be the fact that the staff of the library is not educated librarians. The school library is found to be a front region, a place with strong rules, under the control of the staff of the library.

Nyckelord: invandrarungdomar, skolbibliotek, integration, biblioteksvanor

”Om jag vill lyckas med att föra en människa mot ett bestämt mål, måste jag först finna henne där hon är och börja just där. Den som inte kan det lurar sig själv när hon tror att hon kan hjälpa andra. För att hjälpa någon måste jag visserligen förstå mer än vad han gör, men först och främst förstå det han förstår. Om jag inte kan det så hjälper det inte att jag kan och vet mera. Vill jag ändå visa hur mycket jag kan så beror det på att jag är fåfäng och högmodig och egentligen vill bli beundrad av den andra istället för att hjälpa honom. All äkta hjälpsamhet börjar med ödmjukhet inför den jag vill hjälpa, och därmed måste jag förstå att detta med att hjälpa inte är att vilja härska utan att vilja tjäna. Kan jag inte detta så kan jag heller inte hjälpa någon.”

Sören Kirkegaard

Dansk filosof

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	6
1.1	Bakgrund	6
1.2	Invandarperspektivet - definition och problematik.....	7
1.3	Syfte och Frågeställning.....	8
1.4	Disposition.....	9
2.	Litteratur och tidigare forskning.....	11
2.1	Litteratursökning.....	11
2.2	Styr- och måldokument.....	11
	Bibliotekslagen.....	11
	Lpf 94.....	12
	IFLA/UNESCO.....	12
	Sammanfattning av styr- och måldokument.....	12
2.3	Skolbiblioteken.....	13
	Skolbiblioteket som rum.....	13
	Skolbiblioteken och informationssökning.....	16
2.4	Invandrarelever och skolan.....	17
3.	Teori.....	19
4.	Metod.....	22
4.1	Semistrukturerade intervjuer.....	22
4.2	Urval.....	22
4.3	Tillvägagångssätt.....	24
5	Mimers gymnasium.....	25
5.1	Skolbibliotekets hemsida.....	25
5.2	Intervju med biträdande rektor.....	26
5.3	Ana.....	27
5.4	Nora.....	28
5.5	Abaj.....	29
5.6	Denise.....	29
5.7	Clarissa.....	30
5.8	Zoran.....	32
5.9	Eduardo.....	33
5.10	Ayfer.....	34
5.11	Sammanfattning av elevintervjuerna.....	35
6.	Resultat och analys.....	37
6.1	Bakre och främre regioner i skolan och biblioteket.....	37
6.2	In- och utgrupper.....	39
6.3	Undervisningsrelaterad och fritidsrelaterad användning av skolbiblioteket.....	40
6.3.1	Resurscenter för undervisningsrelaterad information.....	41
6.3.2	Arbetsplats.....	42

6.3.3	Resurscenter för fritidsrelaterad information.....	43
6.3.4	Social mötesplats.....	44
6.3.5	Väntrum.....	46
6.4	Diskussion.....	46
7.	Slutsatser.....	49
	Vilken uppfattning har eleverna om sitt skolbibliotek?.....	49
	Vilka elever använder skolbiblioteket mest?.....	49
	Hur används skolbiblioteket?.....	49
7.1	Förslag på fortsatt forskning.....	50
8.	Sammanfattning.....	51
9.	Litteraturlista.....	54
10.	Bilaga 1. Intervjumall.....	56
	Bilaga 2. Brev till Mimers gymnasium.....	57

1. Inledning

En stor del av Sveriges befolkning är idag invandrare i första eller andra generationen, frågorna kring integration diskuteras i flera olika sammanhang, på arbetsmarknaden, i bostadspolitiken eller den svenska kulturen och vardagen. Kulturinstitutioner så som bibliotek kan ha en stor inverkan på integrationen och komma att vara av stor betydelse för människor som invandrat till Sverige. Ett skolbibliotek är en av de mest lättillgängliga kulturinstitutioner i en skolelevs vardag, ett ställe man besöker för skolarbetets skull, men också en lokal som finns tillgänglig för frivilliga aktiviteter.

1.1 Bakgrund

René León har i en artikel om skolan och invandrarungdomar skrivit om problematiken med hur invandrarungdomarna definieras som annorlunda medan svenskarna ses som normalitet. René León har en fil.mag. i etnologi och är född i Chile men har gått i skola i Frankrike och Senegal. Han började i svensk skola i nionde klass 1986 och upplevde mötet som chockartat. I en publikation från Mångkulturellt centrum (2001) skriver han:

”Inom skolan och skolforskningen har efterkrigstidens migration till Sverige aktualiserat en rad nya ord: invandrarelev, minoritetslev, elever med utländsk bakgrund, svenska elever, etnicitet, kultur, mångkultur, mångetniska skolor, interkulturell undervisning, svenska som andraspråk, modersmål, hemspråk..... Dessa ord påverkar skolans vardag, eftersom det är genom den som lärare, elever och föräldrar artikulerar sin identitet, sin etniska tillhörighet och identifierar både sig själva och varandra. De ”bilder” vi har av varandra och av oss själva styr en stor del av vår kommunikation, våra förväntningar på andra och våra egna val i livet. Identitet är på så sätt ett grundläggande begrepp för en djupare förståelse av sociala relationer.” (León s.17)

Det är i denna kontext som de gymnasielever jag valt att koncentrera mig på befinner sig. Det är min uppfattning och föreställning att detta är deras verklighet. Vi skapar enligt León alltså identitet i samspelet med varandra. D.v.s. identiteten som invandrarelev är inte något självklart och enkelt, utan har uppstått i samspelet med det svenska samhället och den svenska skolkulturen. Man blir till i andras ögon. Som invandrarelev får du en redan färdig mask att sätta på dig, att förhålla dig till och anpassa dig till, eller kanske försöka motbevisa.

Den danska kulturforskaren Dorte Skot-Hansen (2001) har forskat i bibliotekets betydelse för integrationen, men då fokuserat på folkbiblioteket. Hon skriver att kulturpolitikerna tidigare, ända in på 1990-talet, inte varit engagerad i de mångkulturella, utan överlätit detta till socialpolitiken och humanitära organisationer. De olika ”mångkulturella aktiviteter” som ägde rum dvs utställningar osv. med multikulturell prägel var isolerade händelser och hade ingen återknytning till samhället här och nu, resultatet blev snarare att de mångkulturella blev något exotiskt och annorlunda och gav ingen förståelse för den kultur som skildrades. Först efter millenniumskiftet ökade intresset för de mångkulturella inom kultursektorn (Skot-Hansen s.198).

I bibliotekslagen står det att biblioteken ska erbjuda upplysning, utbildning och kulturell verksamhet. Biblioteket är inte bara ett ställe där man lånar böcker utan även en mötesplats. Betydelsen av denna mötesplats kan ha stor betydelse för invandrare och integrationen, exempelvis möjligheten att låna böcker på sitt eget språk och att hitta lättlästa böcker på svenska. Behovet av information är också stort, att kunna få hjälp att förstå och hitta det man behöver. Biblioteket har en stor betydelse i integrationen, menar Skot-Hansen, och är en viktig mötesplats för både svenskar och invandrare, ett ställe där vi kan få förståelse och kunskap om varandras kulturer.

Skolbiblioteket är ett offentligt rum i en icke offentlig miljö, skolan. Skolbiblioteket ses som en pedagogisk resurs i skolan men används även som ett rum för avkoppling, dit man går frivilligt. Vad som är intressant för mig är skolbibliotekets användande eller icke användandet och hur eleverna upplever det offentliga rum som skolbiblioteket är. Även skolbiblioteket ska främja integrationen och förståelsen av de mångkulturella.

Jag är utbildad förskolelärare och har arbetat i många år med barn. Under den tid jag läst biblioteks- och informationsvetenskap har alltid pedagogiken legat nära till hands, det är den jag ofta fördjupat mig i när det kommer till val av egna arbeten. Jag har ofta skrivit om förskolan och skolan och vinklat mina arbeten så det handlar om biblioteksarbete och barn.

Den senaste kursen jag läste innan påbörjandet av denna magisteruppsats fick mig dock intresserad av invandrarungdomar istället för barn. Bland annat läste jag till denna kurs boken, *Kalla det vad fan du vill*, av Marjaneh Bakhtiari (2005). Boken är skriven i skönlitterär form och handlar om en ung svensk-iransk kvinna som hon förutom negativa fördomar, möter både beundran och fascination inför sin etnicitet. Att ständigt uppmärksammas för sin etnicitet, vare sig den är positiv eller negativ tvingar henne att ta ställning till den vare sig hon vill eller inte.

Invandrarungdomar och deras problematik är något jag vill titta närmare på, hur de brottas med fördomar och förutfattade meningar i sitt dagliga liv. Att vara tonåring/ung vuxen och växa upp är en tuff process för de flesta. Att dessutom ha stämpeln "invandrarungdom" med alla de stigman och värderingar som förknippas med det epitetet kan i mina ögon nästan liknas vid ett handikapp. Som invandrarungdom står du redan utanför samhället och känner dig kanske inte alltid välkommen i alla offentliga rum och sammanhang.

Jag har i den här uppsatsen för avsikt att ta reda på vad gymnasieungdomar med invandrarbakgrund uppfattar och använder sitt skolbibliotek. Jag har valt att göra undersökningen på en invandrarartad gymnasieskola.

1.2 Invandrarperspektivet - definition och problematik

Att komma som invandrare till ett nytt land innebär många prövningar. Att anpassa sig till en ny miljö och kultur kräver mer än att bara lära sig språket och lagarna i det nya landet. Det finns alltid en mängd oskrivna regler som kan ta lång tid att lära sig i ett nytt land, de så kallade sociala koderna kan variera kraftigt i olika länder, och är inte alltid helt lätta att lära sig.

Jag har valt att koncentrera mig på invandrarungdomar i den här uppsatsen, ungdomar som är födda i Sverige eller kommit hit som barn eller tonåringar, men alla med föräldrar födda utomlands. Dessa ungdomar står med fötterna i två olika kulturer, denna kunskap skulle kunna ses som en tillgång för det svenska samhället, men för dessa ungdomar tyvärr ofta är ett hinder på tex arbetsmarknaden.

Gruppen invandrarungdomar är något svårdefinierad. Det kan röra sig om ungdomar som nyligen flyttat till Sverige, eller kommit hit någon gång under sitt liv. Men det kan också handla om ungdomar som är barn till första, andra eller tredje generationens invandrare. De finns även de som har en svensk och en utländsk förälder. De varierar också från vilket land man utvandrat och de kulturella, ekonomiska och sociala skillnaderna som finns inom gruppen invandrarungdomar.

Visserligen finns det självklart liknade variationer i gruppen gymnasielever, men den gemensamma nämnaren för gruppen gymnasielever (elev på en gymnasieskola) är tydligare och smalare än den gemensamma nämnaren för gruppen invandrarungdomar (utländsk härkomst). Denna problematik är jag medveten om och kommer utveckla längre fram.

De jag är intresserad av är att dessa ungdomar kommer från och befinner sig i en multikulturell miljö, och hur denna kontext påverkar dem.

Enligt Elmeroth (1997) finns det två korrekta benämningar på begreppet invandrarelev. Antingen avser ett barn som själv invandrat till landet och har föräldrar som är födda i ett annat land än Sverige. Eller så avser man de barn som är födda i Sverige men har föräldrar som invandrat, dvs. andragenerationens invandrare. Dessa två begrepp blandas ofta ihop i skolan.

Min definition av en invandrarelev kommer i denna kontext röra sig om en elev med båda föräldrar från ett annat land än Sverige. Alla elever utom en, som är född i Sverige, är födda utomlands, och de har således växt upp i en miljö som inte präglats av den svenska kulturen. Men jag kommer alltså inte skilja på begreppen så som Elmeroth gör.

1.3 Syfte och Frågeställning

Mitt fokus ligger som sagt på invandrarelever och deras uppfattning och användning av sitt skolbibliotek. Många undersökningar har gjorts gällande elevers informationssökning i biblioteket, men jag vill koncentrera mig på skolbiblioteket som rum i stort och se på hur det används. Jag vill koncentrera mig på hur de upplever hela biblioteksbesöket med allt vad de innebär, både miljömässigt och informationsmässigt.

Jag är intresserad av deras syn på och föreställning om sitt skolbibliotek. Hur de ser på det som rum, institution och tillgång som läromedelscentral. Jag vill titta på skolbiblioteket som helhet och se på den betydelse rummet kan ha i vardagen för dessa elever. Som invandrare finns det många offentliga rum där man kan känna sig ovälkommen och diskriminerad. Det kan ligga en viss självmedvetenhet i att träda in i vissa sammanhang, jag vill därför titta närmare på hur de förhåller sig till skolbiblioteket som rum och om de kan se det som "sitt".

Jag bygger mina frågeställningar utifrån det teoriverktyg jag valt. Teorin grundar sig i Elisabeth Tallaksens Rafstes avhandling; *Et stedt å laere eller ett stedt å vaere?* (2001). Rafstes teori bygger på tre begreppsområden som visar på vilka som använder rummet och vilken betydelse rummet har för eleverna. Begreppsområdena innefattar skolbiblioteket som rum och dess position i skolan som bakre eller främre region, vilka som använder skolbiblioteket och vilka som inte gör det, dvs de så kallade in- och utgrupperna, samt hur skolbiblioteket används i fritids- och undervisningsrelaterade syften.

Mina frågeställningar lyder:

Vilken uppfattning har eleverna om skolbiblioteket som rum i skolan?

Vilka elever använder skolbiblioteket mest?

Hur används skolbiblioteket?

Genom att använda mig av Rafstes teoriverktyg avser jag att försöka besvara mina frågeställningar.

1.4 Disposition

I **kapitel 1** går jag igenom inledning, bakgrund och problematiken med uttrycket invandrarungdomar. Jag avhandlar även syfte och frågeställning.

I **kapitel 2** beskriver jag tidigare forskning. Jag tar upp den forskning som rör ämnet skolbibliotek. Jag tar också upp bibliotekslagen och skolbibliotekslagen och styrdokument för skolbiblioteken och läroplanen för gymnasieskolan.

Vidare i **kapitel 3** beskriver jag teori. Jag har använt mig av Elisabeth Tallaksten Rafstes avhandling; *Et stedt å laere eller et stedt å vaere?* Jag utgår från hennes teorier och hennes text blir det teoriverktyg jag kommer att använda mig av. Rafste utgår från tre begreppsområden som omfattar fritids- och undervisningsrelaterad användning av skolbiblioteket, skolbiblioteket som främre region och bakre region och ingrupper och utgrupper i förhållande till de normer som gäller på skolbiblioteket.

I **kapitel 4** beskriver jag min metod och mitt tillvägagångssätt. Jag har intervjuat åtta elever, både pojkar och flickor, från olika program på Mimers gymnasium. Jag har gjort semistrukturerade intervjuer. I detta kapitel beskriver jag också hur urvalet gjorts samt förhållningssätt vid intervjuerna och tillvägagångssätt vid utförandet.

I **kapitel 5** beskriver jag Mimers gymnasium, dess skolbibliotek och skolbibliotekets hemsida. Här finns också en intervju med en av de biträdande rektorerna i skolan som varit med och utformat en omstrukturering och upprustning av Mimers gymnasiums skolbibliotek för några år sen. I detta kapitel finns också sammanfattningen av alla elevintervjuer, jag redovisar resultatet av mina intervjuer genom att beskriva varje elev var för sig och återge det som framkommit under intervjuerna.

Kapitel 6 är en resultat- och analysdel där jag går djupare in på svaren jag fått i intervjuerna

och anknyter dem till mina teoriverktyg. Här återknyter jag till Rafstes tre begreppsområden från kapitel 3. Jag använder mig av citat från intervjuerna för att förtydliga vad jag kommit fram till. I den avslutande diskussionsdelen är jag självreflekterande och ser på vad som kunde ha gjorts annorlunda för att uppnå bättre resultat, samt drar en del slutsatser.

Avslutningsvis följer slutsatser i **kapitel 7**, där jag återknyter till mina frågeställningar i ett försöka att besvara dessa. Här redovisar jag vad jag kommit fram till resultatmässigt och vilka slutsatser jag kan dra av mina resultat. Jag ger också förslag på fortsatt forskning.

Jag avslutar med en sammanfattning i **kapitel 8**.

Litteraturlistan är **kapitel 9**.

Bilagor är **kapitel 10**.

2. Litteratur och tidigare forskning

Jag kommer i detta avsnitt presentera vad som tidigare skrivits om invandrarelever och om skolbibliotek. Jag presenterar också en del av de styr- och måldokument som finns för biblioteken.

2.1 Litteratursökning

Jag har sökt litteratur med två olika infallsvinklar. Å ena sidan ville jag läsa in mig då det gäller invandrarungdomar, invandrarkultur och integration i skolan och samhället. Sen ville jag läsa om elever och deras upplevelse och användning av skolbiblioteket. Då det gäller tidigare forskning om integration och invandrarungdomar finns de en hel del att läsa. Det finns också en hel del skrivet om skolbiblioteket som pedagogisk resurs och då oftast ur lärare, bibliotekariers och skolledares perspektiv. Men söker man efter litteratur om forskningen på elevernas perspektiv och syn på sitt skolbibliotek så finns det inte särskilt mycket.

Jag har mest sökt efter forskningsmaterial och hittat magisteruppsatser och forskning i ämnet och inte så mycket debattartiklar. Jag har försökt att hitta så aktuell forskning som möjligt, vilket inte alltid har varit helt lätt. Jag fann mycket litteratur kring forskningen om integration, men mycket var skrivet kring 1980-talet och kändes inte aktuell. Då mycket har hänt med integrationsarbetet sen dess har jag hållit mig till den lite nyare forskningen. Då det gäller biblioteken och då framförallt skolbiblioteken fann jag inte lika mycket forskning. Det som finns skrivet om skolbiblioteken handlar ofta om informationssökning eller läsvanor och då sällan ur ett elevperspektiv. Om skolbiblioteket som rum finns det betydligt mindre forskning.

2.2 Styr- och måldokument

Med de styr- och måldokument som jag presenterar här vill jag visa vilka direktiv som skolbiblioteket har att rätta sig efter. Jag har tittat närmare på Bibliotekslagen, Läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) samt IFLA/UNESCO:s skolbiblioteksmanifest. Bibliotekslagen och läroplanen är utformad som ett regelverk som ska följas medan biblioteksmanifestet är en rekommendation. Jag har valt ut de avsnitt som rör invandrare och integration samt skolbibliotekens uppdrag och syfte för att knyta an till mitt ämne. Det finns inte särskilt mycket skrivet om invandrare och integration och ytterst lite i Lpf-94 vad gäller skolbibliotekens uppgift.

Bibliotekslagen

I Bibliotekslagen (1996) står det angående skolbiblioteken:

”Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse inför läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.” (§ 5).

Vidare säger lagen angående bl. a invandrare och ungdomar:

"Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl. a genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov." (§8)

"Folk- och skolbiblioteken skall ägnas särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutvecklingen och stimulera till läsning". (§9).

Med formuleringen "lämpligt fördelade bibliotek" är skollagen ganska vag. Det garanterar inte att skolan satsar på sitt bibliotek och det behöver inte ens innebära att skolan har ett bibliotek. Även när det gäller invandrare och ungdomar är lagen ganska otydlig i fråga om omfattningen och utbudet av litteratur och annan media.

Lpf 94

I Lpf 94 (Läroplanen för de frivilliga skolformerna) står det att läraren ska i syfte att få eleverna att uppnå kunskapsmålen:

"se till att eleverna tillägnar sig bok- och bibliotekskunskap."

Det står även att rektorerna ansvarar för att:

"arbetsmiljön i skolan utformas så att eleverna får tillgång till handledning och läromedel av god kvalitet samt andra hjälpmedel för att själv kunna söka och utveckla kunskaper, bl. a bibliotek, datorer och tekniska hjälpmedel."

I Läroplanen för de frivilliga skolformerna Lpf 94 står det precis som i bibliotekslagen, inte uttalat att gymnasieskolan ska ha ett skolbibliotek, något som friskolorna utnyttjat och som debatterats mycket i media. Många friskolor väljer att avstå från ett skolbibliotek och utnyttjar i stället det lokala folkbiblioteket dit eleverna går för att söka information. När styrdokumentet är så otydliga i fråga om skolbibliotek är ju frågan vem som har ansvaret för att bibliotekslagen och läroplanen följs? Skolan eller folkbiblioteket?

IFLA/UNESCO

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and cultural Organization) gav 2004 i samarbete med IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions) ut "Riktlinjer för skolbibliotek", som ett komplement till UNESCO:s Folk- och biblioteksmanifest från 2000. Enligt skriften Riktlinjer för skolbibliotek har de tidigare UNESCO manifestet använts av bibliotekarier runt om i världen: *"för att stärka skolbibliotekets profil i deras respektive skolor, regioner och länder"*. Syftet med dessa riktlinjer är att informera beslutsfattare på nationell och lokal nivå över hela världen, att ge stöd och vägledning till biblioteksvärlden och att hjälpa skolor att använda sig av manifestets principer.

Sammanfattning av styr- och måldokument

Det finns mycket kvar att önska i många av dessa dokument, ofta är formuleringarna ganska vaga och i mitt tycke öppna för tolkning. D.v.s. man kan bedriva verksamheten i

skolbiblioteket väldigt olika och ändå hävda att man följer mål- och styrdokumentet. Tydligare och mer specifika riktlinjer skulle ställa högre krav på skolbibliotekens verksamhet och utförande.

En viktig faktor för skolbibliotekens utformande är rektorernas inställning, det är de som styr över budgeten och det är endast uppifrån som direktiven kan komma angående vilket slags skolbibliotek skolan vill bedriva. Maria Lindroth har i sin magisteruppsats; *Biblioteksplanen – skrivbordsprodukt eller effektivt styrdokument?* (2008), intervjuat fyra rektorer och fyra skolbibliotekarier om deras kunskaper om biblioteksplanen samt vad de anser om möjligheten att förverkliga den.

Bibliotekslagen säger att en biblioteksplan skall finnas inom kommuner och landsting men preciserar inte hur denna ska se ut. Den är alltså ganska så godtycklig. Lagen säger alltså inget om hur innehållet ska se ut, men Lindroth menar att biblioteksaktiva organisationer och instanser verkar vara ense om att det handlar om konkreta och detaljerade riktlinjer för biblioteksverksamheten, tex skriver svensk biblioteksförning, som är en ideell och politisk obunden bibliotekspolitisk organisation:

”Med en biblioteksplan avses ett politiskt förankrat styrande dokument som omfattar en analys av det samlade biblioteksbehovet i en kommun och åtgärder för hur dessa behov skall tillgodoses...” (Från bibliotekslag till biblioteksplan 2007)

Lindroths undersökning visade att biblioteksplanen inte var särskilt känd på de undersökta skolorna och att den inte haft särskilt stort inflytande på skolbiblioteksverksamheten. Bibliotekarierna använde biblioteksplanen som stöd och vägledning, men ansåg att det behövde få ta den tid det krävdes för att förverkliga målen. Det hinder som fanns för att förverkliga målen ansågs vara bristande ekonomiska resurser och brist på samarbete och holistiskt tänkande bland skolpersonalen

Styr- och måldokumentet hjälper mig att få en bild av vad skolbiblioteken har för krav och mål att uppfylla i utformningen av sin verksamhet. Jag kan på så sett se om det skolbibliotek jag undersöker uppfyller kraven som ställs på dem. Förutom i bibliotekslagen finns inget skrivet om just invandrarelever.

2.3 Skolbiblioteken

I detta avsnitt tar jag upp tidigare forskning gällande skolbiblioteken. Jag har lagt stor vikt vid Elisabeth Tallaksen Rafstes forskning eftersom hennes forskning är väldigt relevant för min undersökning. Jag kommer också att använda mig av hennes teori som analysredskap, detta redovisar jag närmare för i teoriavsnittet. Det finns inget invandraperspektiv här utan ett mer allmänt förhållningssätt till skolelver i stort.

Skolbiblioteket som rum

Elisabeth Tallaksen Rafste är en norsk forskare som i sin doktorsavhandling; *Et sted å laere eller ett sted å vaere?* (2001), undersökt gymnasieelevers upplevelse och användning av sitt skolbibliotek på två gymnasieskolor. Hon har intervjuat gymnasieelever i två gymnasieskolor, samt genom observationer undersökt deras användning av sitt skolbibliotek.

Hon skriver om hur de är just grupper av elever som sätter normen för vad skolbiblioteket kan användas till. Detta skiljer sig från klassrummet där det är läraren som sätter normen. Rafste skriver också att man inte kan förvänta sig att eleverna använder biblioteket i undervisningsrelaterade syften i större utsträckning än det sätt skolan väljer att undervisa på. Att skolans förhållningssätt till biblioteket, som kunskapskälla eller uppehållsrum, hur lärare och bibliotekspersonal väljer att agera och vilken slags pedagogik de använder, påverkar elevernas användning av biblioteket. (Rafste s.46-47).

Rafste skriver också om skolbiblioteket som ”det porösa rummet”, där kan man själv styra sina aktiviteter i sin egen takt och på sitt eget vis, till skillnad ifrån klassrummet som har mer tydliga regler och ramar (Rafste s.316). Med det porösa rummet menar också Rafste att skolbiblioteket har möjlighet att skifta i betydelse på en skola beroende på de regler som gäller där och de resurser som läggs på biblioteket. Även synen på kunskap och inläring från skolans sida har betydelse.

Men det är inte bara lärare och bibliotekspersonalen i sig som påverkar hur biblioteket används enligt Rafste, utan rummet i sig signalerar sitt användningsområde. Hon menar att det kan pågå parallella aktiviteter på ett bibliotek som är lite större, dvs. det kan användas både till fritidsrelaterade aktiviteter och skolarbete. Men på ett mindre bibliotek är inte detta möjligt. Ett av de skolbibliotek hon undersökt är så pass litet att parallella aktiviteter inte är möjliga. Här är det böcker och tidningar som står i centrum, datorerna är få och i dåligt skick, och Rafste menar att det signalerar från skolledning och bibliotekariernas sida att datorer inte har så stor betydelse i skolbiblioteket. Skolbiblioteket på den här skolan har liten betydelse för eleverna kommer hon fram till. (Rafste s.317)

Rafste kom fram till att de bara är en liten del av eleverna som använder biblioteket dagligen. När de gällde den undervisningsrelaterade delen så används biblioteket mer till läsläsning än till informationssökning till skolarbeten. När det gällde den fritidsrelaterade delen så användes biblioteket mest som social mötesplats.

I Golda Einstein och Kristin Järvungs uppsats; *Lekstuga eller arbetsplats* (2006), har de intervjuat ungdomar i årskurs 9 angående betydelsen av skolbiblioteket. De visar att eleverna mest använder sitt bibliotek för skolarbete, och att endast de regelbundna användarna, mest pojkar, är de som använder biblioteket till fritidsrelaterade syften, det är även de som sätter normerna i skolbiblioteket. Även skolbibliotekarien var avgörande för hur eleverna uppfattar och använder biblioteket. Här kan man tydligt se att både eleverna, i det här fallet pojkarna, kan gå in och definiera bibliotekets användningsområde. Skolbibliotekariens styrning av biblioteket är också viktig,

En engagerad bibliotekarie ser till att biblioteket används till det hans/hennes vision är. Louise Limberg har skrivit en sammanställning över forskningen runt skolbiblioteken som heter; *Skolbibliotekets pedagogiska roll – en kunskapsöversikt* (2003), där skriver hon att forskningen pekar på att det är skolbibliotekarien som avgör huruvida eleverna ska kunna sätta normen för biblioteksrummets användning. Om bibliotekarien påverkar kommunikationen i och användningen av rummet.

I Limbergs text kan man läsa om just normbildningen i skolbiblioteket (Limberg s.71).

Genom att studera forskare som Rafste och Dressman beskriver Limberg vad som karaktäriserar skolbiblioteket som rum. Skolbiblioteket är mer offentligt än klassrummet och är öppet för alla. Olika årskurser möts och eleverna kan vara mer anonyma för varandra än i ett klassrum eftersom inte alla känner varandra. Detta beskriver Limberg, kan vara befriande, den anonymitet som skolbiblioteket erbjuder kan vara en möjlighet att undkomma de granskande blickar som finns i tex klassrummet. Skolbiblioteket kan alltså vara ett ställe att komma undan men också ett ställe där grupper av elever kan dominera eller ockupera rummet. Finns inte en stark styrning från skolans sida så kan eleverna komma att styra över användningen av biblioteksrummet.

Aidan Chambers är författare och har skrivit om läsning (1995) och om vad som gör om en läsoplevelse blir positiv eller negativ. Han skriver om yttre och inre förutsättningar. De inre förutsättningar handlar bland annat om vilket humör man är på och om läsningen är frivillig eller inte, med de yttre förutsättningarna avser han den fysiska omgivningen och den är minst lika viktigt. Han menar att det måste finnas plats för läsning och att böckerna måste vara tillgängliga och synliga. Chambers menar att det är viktigt med speciella läsplatser där man kan sitta skönt och läsa i lugn och ro. Detta rum kan ju vara ett skolbibliotek, men risken är tyvärr att eftersom så många andra aktiviteter pågår i biblioteket så kan det vara svårt att lugn och ro där.

Ann Skantze är forskare vid pedagogiska institutionen i Stockholm och har i sin doktorsavhandling; *Vad betyder skolhuset?* (1989), visat på betydelsen av skolhusets utformning för barn och ungdomar. Hon menar att utformningen och miljön i skolan påverkar föreställning om vad kunskap och lärande är. Eftersom barn och ungdomar skapar mening och bygger sin kunskap i och av miljön de befinner sig i så menar Skantze att det är viktigt att vi utformar en skolmiljö som visar att man är välkommen och att kunskap är viktig. Utformandet av skolbiblioteket som rum är alltså något som måste vara väl genomtänkt. Vad skolan har för intentioner och ambitioner speglar sig i miljön, detta gäller också skolbiblioteket. Skantzes text har ju några år på nacken och mycket kan ha hänt sen dess i fråga om utformning av skolor och deras inre miljöer.

Chris Shilling och Fiona Cousins (1990) har gjort en kvalitativ studie under sex månader på två engelska ungdomsskolor. De undersökte elevernas användning av skolbiblioteket sett ur ett socialt och rumsmässigt perspektiv. De har undersökt de sociala processer som kan utspela sig i ett skolbibliotek och har utarbetat tre begrepp:

Kolonisering (*colonisation*)– handlar om den företeelsen att vissa elevgrupper kan ha monopoliserat skolbiblioteket för speciella aktiviteter som de egentligen inte är till för, så som kortspel och socialt småprat.

Regulering (*regulation*) – begreppet refererar till först och främst skolbibliotekarien och de handlingar denne utför för att säkra skolbiblioteket som en passande arbetsplats.

Associering och dissociering (*association and dissociation*) detta rör elevernas närvaro eller frånvaro i skolbiblioteket och vilka handlingar som utförs och tillåts där, detta kan alltså ses i förhållande till kolonisering (elevernas agerande) och regulering (skolbibliotekariens agerande).

Vad Shilling och Cousins kom fram till var att de var på helt olika grunder som eleverna valde att associera sig eller dissociera sig med skolbiblioteket. De kunde handla om vilka alternativa rum som fanns för sociala möten i skolan, vilka rum som ansågs trygga och vilka rum som fanns för elever med andra intressen än sport. De fann också att graden av vuxenstyrning från skolbibliotekariernas sida avgjorde om eleverna kunde kolonisera biblioteket eller ej. De menar också att vilka elevgrupper som koloniserar skolbiblioteket kan växla inte bara under en vecka utan även under en dag. De tycker också att det kan vara intressant att se hur olika grupper på en skola, så som ras, kön eller social klass, påverkas av regulering och kolonisering av skolbiblioteket påverkas.

I detta avsnitt har jag fått med mig kunskapen om att utformandet av miljön är viktig för skolbiblioteksverksamheten. Miljön signalerar budskap till användarna och förtydligar vad rummet förväntas användas till. Skolbibliotekspersonalens agerande är också av stor vikt, de sätter normerna för vilka regler som gäller i skolbiblioteket. Det är viktigt att de tar kontroll över skolbiblioteket och är tydliga i sin ledning, annars är risken stor att eleverna tar över och sätter normer. Detta gäller generellt för alla elever och är inte specifikt på något vis för just invandrarelever.

Skolbiblioteket och informationssökning

Anna Lövgren och Lisa Andersson har i sin magisteruppsats; *Det är dit man går om man ska söka information* (2006), undersökt hur gymnasieelever använder sitt skolbibliotek för att söka information. De kom fram till att eleverna i deras undersökning inte var medvetna om hur skolbibliotekarien kan hjälpa dem i sin informationssökning. Eleverna uppfattade att skolbibliotekariens hjälpsamhet i informationssökning, innebär att hon kan vissa var böckerna finns i biblioteket. I Andersson och Lövgrens undersökning söktes den mesta informationen på webben, och eleverna kopplade inte samman informationssökning på webben med skolbibliotekarien. Det var ofta läraren som handledde eleverna i informationssökning på webben. Men lärarna tipsade mest om vilka webbsidor de kunde gå in på, men de gav inte någon handledning i *hur* man ska söka på webben. Andersson och Lövgren menar att elevernas informationssökning är väldigt resultatriktad, dvs man koncentrerar sig på att få svar på sina frågor och klara av uppgiften, men något djupare förståelse för uppgiften prioriteras inte. De säger sig också se en tendens till att eleverna inte vågar erkänna att de kan ha svårigheter med att söka på webben, detta är något som man förväntas kunna, även om det framgår att eleverna inte kan skilja på hemsidor, databaser och sökmotorer visa gånger.

Forskarna Mikael Alexandersson och Louise Limberg anser i sin forskningsrapport; *Textflytt och sök slump* (2004), att om elever allt för mycket utlämnas till sig själva i sitt informationssökande så ser de sammanställningen, sorterandet och redovisningen av informationen som viktigare än uppgiftens kunskapsinnehåll. De menar att om eleverna ska kunna omvandla informationen till kunskap så behöver de hjälp av en vuxen som kan handleda i att värdera, kritisera och bedöma trovärdigheten i informationen de finner. Även Carol Kuhlthau stödjer denna tanke i sin studie; *A Process Approach to Library and Information Services* (2004), och menar att sökprocessen är viktigare för elevernas lärande än själva kvalitén på källorna.

Vikten av skolbibliotekspersonal som är kunniga i informationshandledning verkar vara avgörande för elevernas kvalitet på informationssökningen. Att personalen i skolbiblioteket är

utbildade i informationshandledning, dvs utbildade bibliotekarier, skulle kunna ses som en viktig komponent i elevers kunskapsinhämtande.

2.4 Invandrarelever och skolan

Ulf Fredriksson och Pär Wahlström har skrivit boken; *Skola för mångfald eller enfald* (1997), om interkulturell undervisning. Inledningsvis skriver de om sin förhoppning med boken:

”Vi hoppas att de tankar och idéer som framförs i boken kan ge bränsle åt den angelägna diskussionen om hur skolan ska kunna bidra till att ta vara på och bejaka den kulturella, etniska och språkliga mångfald som finns i dagens Sverige.” (Fredriksson och Wahlström s.12)

De menar att världen blir mer och mer globaliserad och krymper i avstånd och att dagens skola måste kunna rusta sina elever för denna nya värld och att dessutom möta elever med annat ursprung i Sverige och öka förståelsen och toleransen för varandra och arbeta med demokratibegreppet. Dessa två skäl uppges som anledningen till varför interkulturell undervisning är så viktig (Fredriksson och Wahlström s.23).

Fredriksson och Wahlström skriver också att de ofta sägs att invandrarbarn har sämre resultat i skolan än svenska barn. Men självklart är sanningen inte så enkelt. I en OECD-undersökning från 1995 (Fredriksson och Wahlström s.50) så räknas ett antal faktorer upp som sägs identifiera vilka riskfaktorer som kan föreligga att en elev misslyckas i skolan:

- 1 fattigdom
- 2 tillhörighet till etnisk minoritet
- 3 familjeförhållanden (ensamstående föräldrar, utbildningsnivå, boendeförhållanden, dåliga kontakter hem-skola, barnmisshandel)
- 4 dåliga kunskaper i majoritetsspråket
- 5 typ av skola
- 6 skolans geografiska placering
- 7 närsamhällets struktur

Enligt denna undersökning och fler undersökningar i olika länder så gäller regeln att om endast en av dessa faktorer stämmer överens med eleven så löper man nästan lika lite risk att misslyckas i skolan som för en elev som ingen av faktorerna stämmer in på. Om däremot fyra av dessa faktorer stämmer in på en elev så är risken att misslyckas i skolan stor. I flera av de undersökningar som gjort, menar Fredriksson och Wahlström, så pekar det på att social bakgrund spelar minst lika viktig roll som språklig, kulturell och etnisk bakgrund för elevers skolprestationer. (Fredriksson och Wahlström s.52)

Elisabeth Elmeroth har i sin doktorsavhandling,; *Alla lika – alla olika* (1997), undersökt invandrarelever med båda föräldrarna födda utomlands. Hon har analyserat data från en tidigare riksomfattande utvärdering med beteckningen, Det nationella programmet för utvärdering (1992), som hade som mål att undersöka om skolans mål uppnåtts. Hon har även

använt sig av enkäter som metod. Elmeroths fokus ligger alltså på skolresultaten för dessa invandrarelever och varför vissa lyckas bättre än andra. Hon betonar vikten av ett bra samarbete mellan skola och föräldrar, men menar också att valen av fritidsaktiviteter är avgörande för skolresultaten. Elever som läser böcker har bättre skolresultat än de som tittar på tv. Elmeroth rekommenderar att lärare utbildas i svenska som andraspråk för att kunna möta elevernas behov.

Tore Otterup har skrivit doktorsavhandlingen; *Jag känner mig begåvad bara* (2005). De är både en kvantitativ och en kvalitativ studie. Han gjorde en enkätundersökning bland 179 elever på en skola i ett multikulturellt område och valde sen ut åtta elever och utförde kvalitativa intervjuer med dessa ungdomar. Han ville belysa flerspråkighetens betydelse för barn och ungdomar i ett multietniskt förortsområde i Sverige. Mycket av avhandlingens fokus ligger på identitetsskapande. Han kom fram till att faktorer som mångspråkighet familj, plats, skola och framtidsplaner har stor betydelse för identitetsskapandet hos informanterna. Han menar också att språk och identitet hör ihop.

Otterup menar att multietnicitet och flerspråkighet borde vara en tillgång, både för individen och för Sverige som nation, istället för att se på det som en brist, vilket han menar att samhället i stort gör. Elever som underhåller sitt modersmål genom hemspråksundervisning, kommer Otterup fram till, förbättrar övrig språkinläring, och deras kunskapsinhämtning blir bättre.

Av detta kan jag lära att det inte behöver vara det faktum att man är invandrarelever som hindrar en i skolan, utan att många andra komponenter har betydelse, så som social status och vilken skola man går i. Även vikten av modersmålsundervisning och upprätthållandet av sitt modersmål verkar vara en avgörande komponent för både inläring av nya språk, men även av kunskapsinhämtning i övriga ämnen.

3. Teori

Elisabeth Rafste (2001) använder sig av Giddens struktureringsteori i sin doktorsavhandling. Jag kommer att använda mig av Rafste eftersom hon sätter in sin teori i ett biblioteks- och informationsvetenskapligt kontext, och jag anser att Rafstes teori är ett bra redskap för att undersöka invandrarelevens sätt att förhålla sig till sitt skolbibliotek. Anthony Giddens är en framstående brittisk sociolog som utvecklat den så kallade struktureringsteorin, en teori om relationen mellan individer och dess omgivning. Rafste menar att Giddens struktureringsteori är ett bra teoriverktyg för att förstå skolbiblioteket som socialt system, och aktörernas handlingar där i. Rafste skriver att Giddens teori inte är en socialiseringsteori, utan en teori om hur individens produktion och reproduktion av handlingar över tid och rum förhåller sig till de sociala systemen, de som Giddens refererar till som dualiteten i sociala strukturer. De sociala systemen är både en förutsättning och ett resultat av aktörernas handlingar. Jag kommer att återge en del av Giddens struktureringsteori för att få en bakgrund till Rafstes begrepp.

Strukturering innebär att människor reproducerar sociala system med sina handlingar. Strukturer både begränsar och ger möjligheter till sociala handlingar. Strukturen innebär att både sociala handlingar tar form men också att sociala mönster reproduceras. Det finns alltså ett samband mellan människors handlingar och samhälliga system. Giddens (1984) kallar detta för dualitet, han menar att strukturen inte finns utanför människorna utan i människor som minnesspår. Strukturen är ett resultat av reproduktionen av olika traditioner som vi individer bildar i olika sociala sammanhang, individ och struktur är ömsesidigt bundna till varandra och skapar alltså tillsammans en dualitet. Strukturernas regler skapas och reproduceras genom individens aktiva handlande. (Giddens s.25)

Även den fysiska miljön har betydelse för struktureringsteorin. När Giddens nämner begreppet "lokal" kan det handla om både en stad, en skola eller ett skolbibliotek. Det är alltså inte omfattningen eller storleken som avgör vad en lokal är. Det handlar om kroppars rörlighet och kommunikation i förhållande till de fysiska tingarna i den omgivande miljön. (Rafste s.118) Rafste har valt att se skolan som en supralokal, dvs huvudlokalen, och skolbiblioteket som en lokal som ligger hierarkiskt under skolan.

Rafste menar att i en lokal som skolbiblioteket finns en fastlåsthet som är djupt cementerad i det sociala systemet. En lokal är inte bara en plats, utan också en skådeplats för individens sociala handlingar, det är inte bara en geografisk plats utan en plats där möten sker i tid och rum.

Skolbiblioteket kan pga. sin svaga struktur ses som en gråzon i skolan. Klassrummet har tex en tydligare struktur, där är det läraren som styr och elever och lärare kan se varandra hela tiden. Det finns också tydligare regler för vad som gäller i klassrummet och vad man gör där.

Med regionalisering menas att man kan dela upp lokal i främre och bakre regioner. Klassrummet är en främre region, lärarrummet kan ses som en bakre region för lärarna, där kan de dra sig undan. För eleverna kan en bakre region röra sig om tex korridorerna eller på skolgården under rasterna. Skolbiblioteket kan i sig vara en bakre eller främre region beroende på om de är placerat centralt i skolbyggnaden (främre region) eller om de ligger mer undangömt och sällan är öppet (bakre region). Men skolbiblioteket i sig kan skifta från bakre

och främre region beroende på hur det används.

När skolbiblioteket används av eleverna för grupparbeten eller informationssökning till skolarbeten kan det ses som en främre region, men när de används som uppehållsrum så blir de en bakre region. Vissa delar av ett skolbibliotek kan vara en främre region, så som lånedisken tex, och en mer undanskymd plats, tex en soffgrupp eller läshörna, kan vara en bakre region. Eftersom skolbiblioteket är så pass skiftande i bakre och främre regioner kallar Rafste det ett poröst rum. Förutom att de kan skifta i bakre och främre region från skola till skola beroende på sin placering i skolbyggnaden, så skiftar regionerna inom biblioteksrummet då de finns rum i rummen, en del av skolbiblioteket kan vara mer aktivt och synligt, och vissa delar mer avskilda och oövervakade. Skolbibliotekets användningsområde kan skifta under en dag beroende på vilka som är där och vad de gör. Dessutom är det avgörande vem som tillåts ha makten i biblioteket, om de är starkt styrta av skolbibliotekspersonalen eller om eleverna har tillåtits ta över, då är det aktörerna som avgör vad rummet ska vara genom sina sociala handlingar.

Giddens teorier inkluderar även tanke om närvaro och tillgänglighet. Mötet är ett centralt begrepp i Giddens struktureringsteori. Som lokal är skolbiblioteket en rik möjlighet till möten, skriver Rafste. Här kan du träffa dina klasskompisar, men också andra elever i skolan. Du kan gå hit ensam eller i grupp och de handlar om både möten ansikte mot ansikte, men också virtuella möten på internet genom e-mail och chattar, något som skolbiblioteket ger möjlighet till.

I klassrummet präglas mötet av ansikte mot ansikte-kommunikation, och är samtidigt starkt styrta av läraren. I skolbiblioteket är samtalen och mötena mer fria, där kan du prata med vem du vill och när man vill. Kontrollen ligger hos eleverna när det gäller dessa möten.

Skolbiblioteket som rum har blivit utan gränser i och med införandet av Internet och datorer, menar Rafste. Tiden har gått från ”senare” till ”nu”, och den typ av möten som eleverna reproducerar genom bruket av e-mail och chattar håller på att transformera strukturen i skolbiblioteket.

Begreppen närvaro-tillgänglighet beskriver skolbiblioteket som socialt system och elevernas interaktion med systemet. De handlar om vilken slags kontextualitet och de olika regionerna i skolbiblioteket har för förhållande till närvaron och tillgängligheten. Det handlar om regler och resurser, menar Rafste, å ena sidan hur lärarna och skolbibliotekarien styr och lägger till rätta elevernas produktion och reproduktion av möten, både ansikte mot ansikte och elektroniskt. Å andra sidan vilka elever som får vara tongivande i produktionen och reproduktionen av sociala handlingar i skolbiblioteket.

Rafste talar också om ingrupper och utgrupper. Ingrupper är de grupper av elever som sätter normerna för vad skolbiblioteket används till, det är de elever som gått längst i skolan och som regelbundet använder biblioteket. Utgrupperna är de grupper av elever som sällan eller oregelbundet använder biblioteket. När ingrupper går in och interagerar med ett socialt system så som skolbiblioteket så är den gruppen med och ändrar systemet, de sätter dagordningen för som skall föregå i rummet. De är normsättande och kan komma att omdefiniera vilka aktiviteter som kan passera som legitima. Dvs att skolbiblioteket kan komma att användas helt som bakre region. Denna ockupation av rummet har jag tidigare beskrivit utifrån Shilling och

Cousins forskning.

Jag kommer alltså att använda mig av Rafstes teoriverktyg i min analys. Rent konkret kommer jag att jämföra mina resultat utifrån hennes resultat. Rafste skriver om sin egen studie att hennes fokus har varit att få kunskap om hur eleverna använder ett socialt rum på skolan i sitt vardagsliv i skolan, ett rum som skiljer sig från många andra rum i skolan när det gäller regler och resurser. Hennes fokus har också varit på vem som använder rummet och vilken betydelse rummet har för eleverna, något som stämmer bra med mitt eget fokus i min undersökning. Rafste menar att hennes teoriutveckling kan delas in i tre begreppsområden:

Undervisningsrelaterad och fritidsrelaterad användning av skolbiblioteket.

Skolbiblioteket som främre region och bakre region.

Ingrupper och utgrupper i förhållande till de normer som gäller på skolbiblioteket.

Jag kommer alltså utifrån mina intervjuer och min analys av dessa intervjuer att placera in de skolbibliotek jag undersökt och de elever jag intervjuat i dessa tre begreppsområden. Det ska bli intressant att se hur just invandrarelever placerar sig enligt Rafstes kategorier.

4. Metod

Jag har valt att intervjua åtta stycken elever på Mimers gymnasium, intervjuerna gjordes våren 2009. Mimer är ett fingerat namn. Jag har också intervjuat en av de biträdande rektorerna. Hennes intervju ingår inte i empirin utan är en del av de underlag jag använder för att beskriva skolan.

4.1 Semistrukturerade intervjuer

Jag använde mig av semistrukturerade intervjuer då jag intervjuade eleverna. Jag var ute efter deras upplevelse av, attityd till, användning av och önsknings på skolbiblioteket, därför lämpar sig semistrukturerade intervjuer bäst. Jag ville ha svar på vissa specifika frågor som det finns relativt klara svar på, men ville också ha fram känslor och personliga upplevelser från mina intervjuobjekt. Den semistrukturerade intervjun är, enligt Alan Bryman bok; *Samhällsvetenskapliga metoder* (2001), flexibel, man har en intervjuguide med frågor, men dessa behöver inte komma i ordningsföljd och frågor som inte ingår kan ställas om de knyter an till något som intervjupersonen säger (Bryman s.301). Att göra personliga intervjuer kändes som ett självklart val i jämförelse med exempelvis enkäter, där man visserligen kan få in fler svar från informanter men samtidigt missar den personliga aspekten med en intervju. Vid intervjun kan man också läsa av kroppsspråk och tonläge, något man missa i enkäter, dessutom kan man ställa följdfrågor och lära sig från en intervju till en annan vilka frågor som ska omformuleras, ändras eller kanske rent av tas bort.

4.2 Urval

Jag har valt att undersöka ett skolbibliotek på en gymnasieskola i en invandratät förort till Stockholm. Jag har valt en relativt stor gymnasieskola, ca 700 elever, med ett skolbibliotek som är beläget centralt inne i skolbyggnaden och är öppet och bemannat större delen av dagen. Eftersom jag är intresserad av att se hur eleverna använder biblioteket som rum så är det viktigt att de har möjlighet att besöka biblioteket både i studiesyfte och i fritidsrelaterade aktiviteter på raster och håltimmar. Skolan valde jag ut slumpmässigt, jag ville ha en skola i en förort relativt nära Stockholm men som var invandratät. Den ligger i Stockholms södra förorter vilket räknas som ett mindre privilegierat område än de norra förorterna. Det finns många fördomar kring just de södra förorterna som gärna ses som mindre trygga.

Urvalet av informanterna gjordes tillsammans med ett antal lärare på Mimers gymnasium. Jag ville intervjua sistaårs elever som hunnit med att se biblioteket i förändring under tre år. Mimers gymnasiums skolbibliotek har genomgått en stor förändring de senaste åren, med omrenovering och ny personal. Jag tyckte de skulle vara intressant att intervjua elever som varit med i denna förvandling till viss del. Jag skrev ett brev där jag presenterade mig och mitt syfte med min studie, lärarna valde sen ut några av de elever som var intresserade av att ställa upp och som fyllt 18 år, så att inget tillstånd från målsman skulle vara nödvändigt. Eleverna är alltså inte slumpmässigt utvalda utan kan sägas likna mer ett så kallat snöbollsurval. Initialt kom jag i kontakt med bibliotekarien på Mimers gymnasium som i sin tur skapade kontakten till lärarna, som i sin tur hjälpte mig att välja ut de elever som skulle intervjuas. Enligt Alan Brymans bok; *Samhällsvetenskapliga metoder* (2001), kan snöbollsurvalet inte ses som

representativt för populationen (Bryman s.27), men detta är inte heller min avsikt. Jag har också valt att intervjua elever med invandrarbakgrund, detta för att jag i min studie vill fokusera på det multikulturella perspektivet.

De var eleverna själva som fick ta ställning till om de var intresserade av att ställa upp på en intervju eller inte. Men lärarna uppmuntrade de elever som de tyckte verkade lämpliga att delta. Detta val färgas säkert efter vilken inställning läraren har till just den eleven. Det kan handla om att man tycker att den valda eleven har mycket att säga och skulle kunna bidra med mycket, men det kan också handla om att man som lärare ser något positivt i att kanske låta en blyg elev få komma till tals och öva sig i den speciella situation som en intervju faktiskt innebär, alltså att läraren ser intervjun som ett tillfälle för eleven att lära sig något nytt. Nackdelarna med detta är att urvalet bli partiskt och färgas utav lärarens egna åsikter om och inställning till eleven, fördelen blir att man får intervjuobjekt som har mycket att säga och kan bidra med många intressanta infallsvinklar.

Efter att ha intervjuat ett par elever som gick det ekonomiska programmet ville jag intervjua några elever från andra program. Anledningen till att jag ville ha intervjuobjekt från flera olika program var att jag efter de första intervjuerna med några elever från det ekonomiska programmet fann att jag fick mycket liknande svar. Jag ville ha tankar och åsikter från ett annat utgångsläge, vilket jag fick när jag valde elever från de mer praktiska programmen. Även om urvalet inte på något sätt är representativt så bidrar de med en mer nyanserad bild av eleverna från Mimers gymnasium. Utbildningen och skoluppgifterna ser olika ut på olika program, och användandet av skolbiblioteket i utbildningssammanhang borde därför se olika ut, var min tanke. Därför ville jag intervjua elever från olika program och inte bara ett.

Jag kontaktade lärare för några andra inriktningar som Barn och fritid och handelsprogrammet. De lärarna i sin tur förmedlade kontakten till intresserade elever. Slutligen genomförde jag åtta intervjuer, fyra elever från ekonomiprogrammet, tre elever från barn och fritid samt en elev från handelsprogrammet. Könsfördelningen blev fem flickor och tre pojkar. Jag är medveten om att fördelningen mellan de olika inriktningarna blev ojämn, samt även könsfördelningen. Men det viktigaste för mig var att intervjua ungdomar som var intresserade av att bli intervjuade så att de hade ett intresse av att förmedla sina upplevelser av biblioteket.

Jag är medveten om att jag hade kunnat intervjua fler informanter, men eftersom min studie ändå inte kommer att kunna vara representativ för Mimers gymnasium valde jag att koncentrera mig på de svar jag fick. Efter åtta intervjuer kände jag att jag fått tillräckligt med material att hantera inom ramen för en magisteruppsats. Dessutom upplevde jag att jag fått tillräckligt mycket liknande svar från eleverna för att kunna dra vissa slutsatser och att jag uppnått en viss mättnad.

Även om de finns många olika individer på en gymnasieskola så är det trots allt en relativt homogen grupp som jag undersöker. Valet av hur många man ska intervjua i en kvalitativ undersökning styrs till stor del av hur heterogen miljön är som intervjupersonerna befinner sig i, enligt Repstad (1999).

4.3 Tillvägagångssätt

Jag intervjuade eleverna en och en. Vi satt i en av de rum i biblioteket som man kan låna för tex grupparbeten. Jag hade spelade in intervjuerna med en bandspelare och förklarade att det endast var jag som skulle lyssna på bandet i efterhand. Intervjuerna tog ca 30 minuter. Jag inledde med att ställa en del bakgrundsfrågor, vi pratade om deras etniska bakgrund, om de var födda i Sverige eller utomlands och vad de gjorde på fritiden. Detta för att jag skulle få en bakgrundsbild av dem men också för att bryta isen och få dem att slappna av inför intervjun. Ibland fungerade det väldigt bra och vi fick genast en bra kontakt, andra gånger var det mycket stelare och de svar jag fick var väldigt korthugna. De flesta jag intervjuade hade inte bott i Sverige så länge, så ibland var språket ett hinder. Jag var alltid väldigt noga med att be dem upprepa något som jag inte uppfattat. Intervjuerna har sedan transkriberats för analys.

5. Mimers gymnasium

I detta kapitel kommer jag göra en kort presentation av Mimers gymnasium och dess hemsida, samt redovisa en sammanfattning av min intervju med en av de biträdande rektorerna på skolan. Sen följer sammanfattningen av mina intervjuer med eleverna.

Mimer är en invandratät förort till Stockholm och att jag valde att undersöka Mimers gymnasiums bibliotek är just för att det är en skola med en stor andel invandrarungdomar.

På skolans hemsida kan man läsa att Mimers gymnasium är en av Stockholms stads egna gymnasieskolor och har som mål att ge varje elev just det stöd hon eller han behöver för att uppnå sina mål, oberoende av individuella förutsättningar. De vill vara en "Elitskola - för alla". Skolan har en utpräglad idrottsprofil och erbjuder basket, fotboll, golf, handboll, innebandy, orientering och ridsport.

Läser man vidare på hemsidan kan man också se att Mimers gymnasium erbjuder något som kallas Privik, detta är något som är aktuellt för många av de ungdomar jag valt att intervjua. Privik är en ettårig förberedande gymnasieutbildning för de elever som varit en kort tid i Sverige och behöver utveckla sina språkfärdigheter i svenska språket. De finns två inriktningar, PRIVIK-BF (barn och fritid) och PRIVIK-SP (samhällsprogrammet).

Mimer är ett fingerat namn, skolan heter i verkligheten något annat.

5.1 Skolbibliotekets hemsida

På bibliotekets hemsida kan man se öppettider för biblioteket och läromedelscentralen, som biblioteket även ansvarar för. Man kan också läsa att det finns både skönlitteratur och facklitteratur, samt ljudböcker, tidskrifter och databaser. Förutom läsplatser och studieplatser i lugn miljö finns det fem grupperum att boka om man vill göra grupparbeten, ha möten, plugga eller bara sitta och prata en stund.

I biblioteket finns även något som kallas för Studion, det är ett rum i biblioteket dit eleverna kan gå om de behöver extra hjälp med sina studier. Man kanske har hamnat efter pga. sjukdom eller behöver extra hjälp inför ett prov. Elever som behöver lugn och ro för läxläsning eller som vill höja sitt betyg kan också gå hit. Studion är öppen hela dagen och där finns olika ämneskompetenta lärare på plats för att på bästa sätt hjälpa eleverna med vad de behöver. Både på bibliotekets hemsida och på Studions fönster sitter ett schema över lärarresurser och öppettider.

På bibliotekets hemsida kan man även söka i bibliotekskatalogen och i databaser.

Något som jag fann väldigt intressant och personligt var att bibliotekets hemsida har en blogg. Där kan man läsa boktips om nyinkomna böcker i biblioteket, få information vad som händer i skolan och om aktuella utställningar och kulturevenemang i Stockholm. Här finns även länkar till litteratur relaterade hemsidor som bokhora och bokfreak mm. Detta gör enligt mig, att biblioteket känns fräscht, modernt, uppdaterat och aktuellt. De ger en levande känsla av att biblioteket är i ständig utveckling och förnyelse.

5.2 Intervju med biträdande rektorn

Jag träffade en av de biträdande rektorerna som varit drivande i utvecklingen av biblioteket. Hon har varit ansvarig för bibliotekets verksamhet sen 2007 och berättade att skolan byggdes om i början av 2000-talet och att dagens bibliotek är den före detta skolmatsalen. Det fysiska rum som biblioteket tidigare var i fungerade inte, men även det psykosociala rummet var icke-fungerande pga. personalen. När de föregående bibliotekarierna slutade nyanställdes en verksamhetsansvarig, en lärare, som fortfarande är kvar, och som skolan till stor del kan tacka för sitt välfungerande bibliotek, enligt biträdande rektor. Två plusjobbare anställdes också. Den verksamhetsansvariges uppgift var att först och främst bygga upp Studioverksamheten, men hon har också möblerat om i biblioteket, gallrat bort gamla böcker bland annat med hjälp av ämneslärarna. Hon har köpt nya möbler, medier och böcker och arbetat mycket på den estetiska miljön i biblioteket. Den biträdande rektorns uppgift är att stötta den verksamhetsansvariga i bibliotekets och studions utveckling, enligt henne själv.

Hon berättar vidare att alla skolans elever är utrustade med sina egna bärbara datorer med trådlöst bredband, därför fyller de stationära datorerna i biblioteket en mindre roll. En av biblioteksassistenter är datakunnig och fungerar som datasupport för eleverna om de har några problem med sina datorer.

Hon anser att biblioteket är en viktig del av skolan särskilt som Mimers gymnasium har en stor andel invandrarungdomar med behov av särskilt stöd. Vi pratar om huruvida biblioteket ska vara ett uppehållsrum eller ett rum för inläring och om problematiken att behålla balansen. Hon anser att personalen i biblioteket är viktiga då det är bra för eleverna att få kontakt med andra vuxna än betygssättande lärare som man kanske har en viss beroendeställning till.

Hon önskar att skolan hade mer elever eftersom de skulle generera mer pengar, just nu har skolan 750 elever plus 100 vuxenstuderande, men det är ett stort bortfall av elever, de börjar men hoppar sen av. Det kan bero på att de är skoltrötta, eller att de kommer in på sitt förstahandsval på reserv.

Även om hon tycker att biblioteket har en väl fungerande verksamhet idag så önskar hon en utökning av verksamheten. Det vill säga ett större samarbete mellan biblioteket och lärarna, så att biblioteksverksamheten kan vävas in mer i undervisningen.

Enligt mig och efter samtal med den verksamhetsansvariga och biträdande rektorn verkar det om skolbiblioteket genomgått en rejäl ansiktslyftning de senaste åren. Intrycket man får när man går in i biblioteket är att det är lugnt och väldigt välordnat. De finns stora läsfåtöljer som är ljuddämpande, och de känns modernt och rent. Detta hade jag inte räknat med, min föreställning av Mimers gymnasiums bibliotek var att det skulle vara ganska mossigt och dammigt, och detta grundade sig säkert i mina fördomar om ett invandrantätt gymnasium. Jag trodde att de sociala problemen skulle vara så stora att man inte haft tid eller ork att satsa på biblioteket.

5.3 Ana

Ana är 21 år och kom till Sverige när hon var 14 år tillsammans med sin mamma hon upplevde det som ganska jobbigt att komma till Sverige när hon var så pass stor. Ana har gått på högstadiet i Sverige och fortsatte sen ett år på Privik, innan hon började på det treåriga ekonomiska programmet. Hon går nu sista året och ska fortsätta att läsa engelska på Universitetet till hösten. Så småningom vill hon utbilda sig till ingenjör.

Ana tycker att det fungerar bra att läsa och studera på svenska, men påpekar att det alltid finns vissa ord som är svåra. På fritiden brukar hon umgås med kompisar och sitter vid datorn, i Thailand brukade hon spela volleyboll, men det var inte så populärt i Sverige bland hennes vänner så hon slutade. Hon tycker inte att skolan tar så mycket tid, hon hinner arbeta tre kvällar i veckan på en thairestaurang och hinner plugga på helgerna.

Hon läser inte särskilt mycket skönlitteratur, bara ibland och då endast på svenska, hon har aldrig läst en bok på thailändska. Hon gillar Liza Marklunds böcker, en bok som heter *Choo Bree* och en annan bok som handlar om en afrikansk tjej. Det hon gillar med dem böckerna är att det är verkliga historier, sådant som har hänt på riktigt, eller skildrar verkligheten idag. Hon lånar sällan böcker och besöker heller aldrig några andra bibliotek än skolbiblioteket, hon föredrar att köpa böcker så att hon har dem hemma och kan plocka fram dem om hon får tråkigt.

Till skolbiblioteket går hon för att ta det lugnt eller för att prata med sina kompisar, ibland går hon också hit för att plugga. Ibland lånar hon böcker från skolbiblioteket, men då för att det är till skolarbetet, vissa böcker på engelska tex Annars är hon mest i musikrummet i biblioteket, ett av de bokningsbara rummen. De andra bokningsbara rummen använder hon inte. Om inte musikrummet är ledigt så sitter hon och hennes vänner vid arbetsborden eller i soffgruppen precis vid ingången. Ana upplever det som om man måste vara tyst i biblioteket och det tycker hon är bra, om man ska sitta och plugga så är det lättare att koncentrera sig. Ibland på morgonen om hon har håltimmar använder hon biblioteket för att plugga, det är inte lika mycket folk här då berättar hon. Om hon vill plugga på eftermiddagarna i biblioteket så bokar hon musikrummet, annars föredrar hon att plugga hemma. Hemma är det tyst och lugnt och sitter man på skolbiblioteket och pluggar så säger hon att det kan hända att någon kompis kommer fram och vill prata och då tappar hon koncentrationen.

Ana tycker att lärarna uppmuntrade dem att besöka biblioteket mer i tvåan än de gör nu, då kunde det handla om att lärarna ville att de skulle gå till skolbiblioteket och söka fakta, men nu går de ofta hit självmant när de ska göra gruppuppgifter och liknande. Hon gillar personalen i biblioteket, dem är snälla för det mesta men ibland kan de svara på ett otrevligt sätt upplever hon. Annars känner hon sig välkommen i skolbiblioteket.

Hon tycker sig ha sätt en viss förändring genom åren i miljön, och upplever ommöbleringen som positiv. Hon tycker också att det är mer ordning och reda i biblioteket nu jämfört med förr, de var fler elever som kom in och störde och pratade högt, så är det inte nu. Om skolbiblioteket inte fanns säger Ana, skulle det vara svårare att hitta lugna ställen att sitta och plugga på. Hon skulle kunna gå till klassrummet istället men där är det ofta fullt av andra elever på rasterna. Men det skulle inte påverka hennes skoldag något närmare eftersom hon inte använder biblioteket till att låna böcker, hon kanske är i skolbiblioteket tjugo-trettio

minuter om dagen i snitt, hon kommer in, tar det lugnt en stund och går sen på sin lektion.

I biblioteket ses hon och hennes vänner och hjälper varandra med läxorna, men det händer också att hon går hit ensam och hittar någon tidning eller liknade och läser för stunden. Ibland träffar hon på kompisar här. Om hon fick ändra på något i skolbiblioteket skulle det vara att det fanns lite lugn musik i musikrummet, och att bibliotekspersonalen skulle vara lite mer aktiv i att berätta om nyinkommen litteratur. Att de kom till klassen och berättade, eller berättade när man kom till biblioteket. Hon skulle också vilja veta mer om ljudböckerna, hon säger att det stod i veckobrevet när ljudböckerna infördes, men sen har det inte stått något mer sen dess om nyinkomna ljudböcker.

5.4 Nora

Nora är 23 år och går tredje året på det ekonomiska programmet. Hon har bott fem år i Sverige och kommer ursprungligen från Afghanistan. Hon har gått fyra år på Mimers gymnasium, ett år på Privik, det förberedande året, och sen fick hon göra de nationella proven och kom då in på det ekonomiska programmet. Det har varit tuffa år och hon fick kämpa hårt för att klara det. Efter gymnasiet ska hon läsa vidare på universitetet och siktar på att bli civilekonom. I framtiden vill hon arbeta på bank.

Hon tycker om att läsa skönlitteratur och vill läsa för att utveckla sin ordkunskap, därför läser hon inte på sitt modersmål utan helst på svenska och engelska. Det senaste året har hon inte haft så mycket tid att läsa pga att hon gift sig och fått ett ökat ansvar, hon har dock hunnit läsa några sidor ur *The Kite Runner (Flyga Drake)* på engelska. På fritiden går hon hem till sin mamma och pratar med henne eller åker in till stan. Förutom skolbiblioteket så besöker hon sitt lokala folkbibliotek för de har vissa böcker som skolbiblioteket inte har.

Hon pluggar både hemma och i skolbiblioteket. När hon sitter i biblioteket använder hon arbetsplatserna eller så sitter hon och hennes vänner i ett av grupperummen som man kan boka. Skolbiblioteket använder hon också som en socialmötesplats och sitter och pratar med sina vänner.

Hon upplever personalen som snälla, trevliga och hjälpsamma. De säger till om vissa pratar högt och stör. Hon upplever det som om hon är välkommen i biblioteket, hon känner sig trygg och ingen kan fråga vad hon gör där.

Lärarna uppmuntrar henne att gå till biblioteket och låna böcker, men om hon söker information använder hon helst Internet, hon söker på sin egen dator och sitter då i klassrummet. Klassrummet är också det ställe hon skulle gå till på rasterna om skolbiblioteket inte fanns, och ibland kan det vara lugnare där än i biblioteket om hon får vara själv i klassrummet. Men hon tror att skolbiblioteket är viktigt i skolan, men mest ur studiesynpunkt. Hon säger dock att hon ibland använder skolbiblioteket som social mötesplats, hon är där ungefär en halvtimme om dagen och går de dit flera stycken sitter de ofta och pratar och diskuterar.

5.5 Abaj

Abaj är 21 år och går andra året på handelsprogrammet. Han kom till Sverige för fem år sen i från Kazakstan. Han har gått ett år på Privik och sen två år på handelsprogrammet. Efter gymnasiet vet han inte vad han ska göra, helst ingenting om han får bestämma.

På fritiden arbetar han på ett hotell, men upplever ändå att han hinner med skolan. Han brukade läsa förut men nu hinner han inte. Men om han läser tycker han om historiska böcker, sådant som har hänt på riktigt. När han läser något till skolan så läser han på svenska, annars läser han hellre på ryska. Men han har inget behov av ryska böcker i skolbiblioteket. Han brukar också besöka Stockholms stadsbibliotek och Medborgarplatsens bibliotek. Till skolbiblioteket går han ungefär två gånger i månaden för att låna böcker som har med skolarbetet att göra, dvs faklitteratur och liknande.

Abaj besöker aldrig skolbiblioteket på rasterna utan är heller ute då, får frisk luft och pratar med sina kompisar. Om det är för kallt ute går han till uppehållsrummet och spelar biljard. Han stannar heller inte i klassrummet på rasterna. Han känner aldrig något behov av lugn och ro under skoldagen.

De gånger han går till skolbiblioteket går han som sagt för att låna böcker till skolarbetet och håller sig då till informationsdisken eller vid hyllan med facklitteratur. Han använder aldrig grupprummen. Han tycker personalen och stämningen i biblioteket är vänlig.

Plugga gör han efter jobbet, han försöker ofta planera in att arbeta mindre när han har prov. Han pluggar mest hemma, och information till skolarbetet kommer oftast från Internet.

5.6 Denise

Denise är 18 år och går tredje året på Ekonomiska programmet. Hon kommer från Irak och är kurd.

På fritiden brukar hon läsa mycket, men den senaste tiden har det varit mycket skolarbete så hon har inte hunnit. Hon får mycket böcker av sin bror som också läser väldigt mycket. Hon gillar kärleksböcker och spännande böcker som *Da Vinci koden* tex Hon lånar böcker både från sin bror och från skolbiblioteket, men också från andra bibliotek. Ofta är det på loven hon hinner läsa och då är skolbiblioteket stängt så då går hon till sitt lokala folkbibliotek. Hon läser bara på svenska och engelska.

Till skolbiblioteket går hon för att skriva ut arbeten, eller för att umgås med kompisar. Det kan hända att hon ser någon bok som står på display på lånedisken och verkar rolig. Då kanske hon tittar lite på den, men hon går sällan till biblioteket av egen vilja med avsikten att låna en bok.

Ofta är Denise vid den hörna där man skriver ut och kopierar samt vid romanerna.

Denise föredrar att vara i korridoren eller utomhus på rasterna framför att vara i skolbiblioteket, för där kan man skratta och prata högt och behöver inte ta hänsyn till andra.

Att vissa spelar schack i biblioteket förstår hon men att sitta och prata tycker hon inte är ok. Ibland hyr de grupprummen hon och hennes vänner om de vill prata om något privat, då stör de ingen och personalen i biblioteket frågar aldrig vad de ska ha grupprummen till.

Hon stannar annars inga längre stunder i biblioteket, kanske fem-tio minuter, oftast för att skriva ut något. Ska hon sitta och skriva på sin dator gör hon hellre det i klassrummet. Söka fakta gör hon också på sin dator i klassrummet så biblioteket är inte ett ställe hon söker efter kunskap. Hon säger att i ettan och tvåan uppmuntrade lärarna dem att gå till biblioteket och söka fakta. Men nu gör de inte det lika mycket, kanske beroende på att de har andra slags skoluppgifter nu tror hon. Men lärarna uppmuntrar dem fortfarande att ha andra källor än Internet till sina skolarbeten.

Hon upplever biblioteket som en lugn och stillsam plats, som det tryggaste stället i skolan. Men också att det är en plats där det finns mycket hjälp att få. Det finns hjälp av lärarna i studion och hjälp av bibliotekarien. Jämför hon med sitt lokala folkbibliotek tycker hon att miljön i skolbiblioteket är mer tillåtande. På folkbiblioteket tycker hon att man endast får gå in och låna en bok, sitta och läsa eller arbeta annars är man inte välkommen, så upplever hon inte miljön i skolbiblioteket, där får man bara vara. Hon känner sig mer välkommen i skolbiblioteket just för att det tillhör skolan, hon ser det som sitt bibliotek eftersom hon är elev i skolan.

Denise beskriver ett bibliotek som ett ställe där man kan få låna böcker och ett ställe man kan få information om allt möjligt, de mesta i alla fall.

Under en viss tid var bibliotekets öppettider något begränsade, detta påverkade Denise mer än hon hade trott innan. Hon märkte att mycket kretsade kring biblioteket som mötesplats och för att få hjälp med olika saker i skolarbetet, detta förvånade henne. Också när Johanna (fingerat namn) som är ansvarig för skolbiblioteket, var mammaledig, märktes skillnad. Eftersom Eva är en uppskattad vuxen bland eleverna och satt sin prägel på biblioteket, Denise tyckte det kändes tråkigt när hon var borta och upplevde inte den övriga personalen som lika trevlig, hon tycker de kan vara lite korta i tonen. När Johanna var borta var biblioteket alltså inte öppet lika ofta vilket alltså påverkade Denise vardag. Om biblioteket inte fanns tror hon att lärarna skulle få mer arbetsbörda eftersom de uppgifter hon ofta löser i biblioteket skulle läggas på dem. Hon skulle själv behöva hitta lösningar på problemen men skulle vända sig till lärarna för att få hjälp.

Denise besöker biblioteket varje dag, ensam eller med någon kompis. Ibland följer hon med om någon kompis vill gå till biblioteket, då sitter hon med när kompiserna spelar schack eller bara umgås. Hon går dit på raster eller efter skolan. Hon tror att fler elever skulle besöka skolbiblioteket om de fanns lite fler soffor att sitta i och umgås. Det är visserligen ingenting som skulle få henne att besöka biblioteket oftare, däremot skulle hon önska att biblioteket hade en skanner, men det kanske är för dyrt tror hon.

5.7 Clarissa

Clarissa är 18 år och går första året på Barn- och Fritidsprogrammet. Hon är född i Sverige med en pappa från Angola och en mamma från Brasilien. På fritiden sysslar hon med dans och hjälper till på en fritidsgård med olika aktiviteter. Hon vill vara med och hjälpa

ungdomar, och har sedan hon varit lite alltid velat hjälpa människor, hon vill studera till att bli socionom så småningom.

Hon läser ganska mycket, speciellt om hon hittar en bok hon tycker om. Helst vill hon läsa självbiografier och böcker som bygger på verkliga händelser. Hon tycker att det alltid går att hitta tid att läsa, på tunnelbana, innan man går och lägger sig eller om man väntar på tvätten. Det var under några läsveckor de hade i skolan som hon upptäckte vad det var för böcker hon verkligen tyckte om, de som bygger på saker som hänt på riktigt. De läste en bok gemensamt i klassen som handlade om en kille som suttit oskyldigt häktad i Guantanamo. Då gick hon ner till skolbiblioteket och frågade om de hade några liknande böcker och det fanns det. Clarissa köper aldrig böcker själv, hon lånar eller får böcker.

Hon har besökt Kulturhusets barnbibliotek för att leta barnlitteratur till skolarbeten, men för sin egen del tycker hon att skolans bibliotek är så pass stort att det räcker.

Hon upplever dock inte att hon är så mycket i skolbiblioteket, mest för att låna böcker, fråga något eller skriva ut något, små saker, som hon beskriver det. Men det kan också hända att hon tycker att det är stökigt i klassrummet och då kan hon gå ner och arbeta i biblioteket för att få lite lugn och ro. Men annars är hon inte i skolbiblioteket så ofta, i snitt två gånger i veckan i ungefär fem minuter.

Hon är hellre i uppehållsrummet på rasterna, då kan hon träffa kompisar som går i andra klasser, lära känna nya kompisar, spela spel eller biljard. Anledningen till att hon inte går till skolbiblioteket är att hon vill kunna prata med sina kompisar. Och pratar man flera stycken så blir ljudvolymen ganska hög. Hon vill utnyttja sina raster till att umgås, visst kan man träffa andra i biblioteket menar hon, men det är inte så ofta man börjar prata med någon som sitter och läser. Läsa kan jag göra på tunnelbanan eller när jag kommer hem tycker hon.

Den del hon utnyttjar mest i skolbiblioteket är informationsdisken. Eftersom Clarissa föredrar att skriva för hand så vill hon hellre hitta information ur böcker än på Internet. Lärarna säger ofta att de ska gå till biblioteket om de letar efter fakta, och det föredrar hon också. Det finns många gamla barnböcker i biblioteket och de behöver hon ofta till sitt skolarbete. Så hon tycker att beståndet är tillräckligt för att tillgodose hennes behov både för skolarbetet och för skönlitteratur till fritidsläsning.

Känslan i biblioteket beskriver Clarissa som hemtrevlig. Som när man kommer hem till någon, det är varmt och man känner sig trygg och lugn. Hon tror biblioteket används av dem som känner sig stressade och behöver varva ner. Hon skulle önska att det fanns fler läsfotöljer med musik som man fick välja själv. Biblioteket är ganska viktigt för Clarissa, inte jätteviktigt men mittemellan. Om det inte fanns skulle hennes skolarbete bli mycket svårare, hon skulle behöva åka till andra bibliotek för att hitta böcker hon behöver.

Hon använder också Studion för att få hjälp med sina läxor, hon tycker att det är skönt att göra skolarbetet i skolan, då får hon det gjort och på rätt sätt också.

5.8 Zoran

Zoran är 20 år och går tredje året på Barn- och Fritidsprogrammet. Han kom till Sverige för åtta år sen från Irak och har gått både på högstadiet och på gymnasiet i Sverige. På Mimers gymnasium har han bara gått ett år, de två tidigare gymnasieåren gick han på en annan skola.

På fritiden brukar han vara med sina kompisar, sitta på stranden, röka vattenpipa, spela volleyboll och om det inte är så fint väder brukar han vara i gallerian. När han slutar skolan vill han arbeta som barnskötare, men kan tänka sig att studera vidare om några år.

Han läser ingenting hemma, men i skolan har de fått läsa en del skönlitteratur som han tyckte var ganska bra. Zoran ser väldigt dåligt och måste få böcker uppförstorade till A3 format om han ska kunna läsa dem. Därför blir det att han läser väldigt lite.

Han har besökt en del andra bibliotek än skolbiblioteket för att leta fakta om ett skolarbete om grekiska myter. I skolbiblioteket är han bara ibland, tex om det inte finns något Internet i klassrummet eller om de måste göra ett grupparbete kring någon gemensam bok.

I skolbiblioteket känner han sig inte särskilt välkommen, han känner sig uttittad när han går dit ensam. Han upplever personalen som ganska otrevlig. Han upplever de som om han alltid blir utsparkad för att de bedrivs lektioner i biblioteket. Han tycker inte heller att det känns ok att bara gå in och vara i biblioteket, att personalen tycker att man måste sitta och läsa en bok. Däremot känner han sig välkommen på andra bibliotek, när han besökte stadsbiblioteket upplevde han bibliotekarien som väldigt trevlig och hjälpsam.

Om han är i biblioteket är han oftast vid lånedisken för att ställa frågor, han hittar inte i biblioteket så personalen skickar honom dit han ska. Han är sällan vid kemi, fysik och naturkunskapshyllorna, eftersom han inte gillar de ämnena.

Grupprummen hyr han aldrig, eftersom han är ganska ny i skolan hittar han inte så bra, så att man kunde hyra grupprummen kände han inte till.

Ett bibliotek skulle han beskriva som ett ställe där man kan läsa och låna böcker, och att det finns ordböcker och lexikon som man kan slå i. Det finns också datorer och Internet om man inte har tillgång till det hemma.

Om skolbiblioteket inte fanns så skulle det mest påverka skolarbetet, inte hans fritid. Då skulle han behöva gå till ett annat bibliotek för att hitta böcker till tex grupparbeten, och de skulle ta längre tid.

Han kommer hit kanske en gång i veckan men ibland så sällan som var tredje vecka, och han stannar i ungefär fem minuter varje gång, ibland, om det är en lektion, så stannar han en halvtimme ungefär.

Han vet vissa elever som aldrig går till biblioteket, som bara är i korridoren på raster och håltimmar. Själv går han bara till skolbiblioteket i syfte att göra få något skolarbete gjort, i uppehållsrummet har han varit ett par tre gånger, sen de fick et nytt biljardbord. Men annars hänger han mest i kafeterian och dricker kaffe, om någon kompis vill gå upp till centrum så

följer han med dit, annars sitter han i korridoren och surfar på sin egen dator, eller så lyssnar han på musik.

5.9 Eduardo

Eduardo är 19 år och är född av chilenska föräldrar i Chile. Han går tredje året på Barn- och fritidsprogrammet. Eduardo kom till Sverige för sex år sen när han var tretton år gammal. Det han minns från skolan i Chile var att man var tvungen att ha skoluniform, man fick inte ha långt hår och örhängen om man var kille. Skolan var också låst för barnen, man fick inte gå in och ut som man ville. Eduardo upplevde det som svårt att komma till Sverige som trettonåring och inte kunna prata svenska. Det tog lång tid att lära sig och han tycker än i dag att det är pinsamt att inte kunna uttrycka sig ordentligt.

På fritiden spelar han fotboll och går ut med sina vänner. Han läser aldrig självmant, han säger att han inte är så van att läsa och när han försöker så läser han tre sidor och sen blir han trött. Men i skolan har de fått skönlitteratur att läsa som en skoluppgift, och den tycker han har varit bra.

Han går sällan till skolbiblioteket, bara om han behöver några fakta till skolarbetet eller behöver någon bok, samt för att kopiera eller skriva ut något skolarbete. Men han går aldrig dit för sin egen skull på rasterna. Han tycker personalen är hjälpsam och alltid frågar om man vill ha hjälp med något när man kommer in.

Eduardo läser bättre på spanska än på svenska, men vill helst läsa på svenska eftersom han känner att han behöver utveckla språket. Han har inga önskemål om böcker på spanska i biblioteket eftersom han tycker att han måste anpassa sig till Sverige och de språk vi pratar här.

Han tycker lärarna uppmuntrar dem att gå till biblioteket och leta information eller sitta och arbeta under lektionstid om de vill ha lugn och ro.

Den mesta informationen hittar Eduardo på Internet men han söker också mycket information bland böckerna på biblioteket eftersom han inte tycker om att använda sin dator, han tycker det är krångligt att skicka in läxorna via mail.

Han upplever stämningen i biblioteket som bra och avslappnad. Han sitter ibland i biblioteket och spela schack med sina vänner. Men i grupprummen som man kan boka har han aldrig varit. Han visste inte ens om att man kunde boka dem. Om han fick förändra något med skolbiblioteket skulle det vara att de fanns fler ljudböcker, eftersom han menar att vissa tycker om att läsa och vissa gör det inte. Eduardo jämför känslan med att gå in i uppehållsrummet med att gå in i biblioteket, och säger att man är mer hypad när man går in i uppehållsrummet, man ska träffa sina vänner och prata. I biblioteket ändrar man sig helt tycker han, man varvar ner och känner sig mer normal, man slappnar av.

Om skolbiblioteket inte fanns skulle det försvåra hans vardag på så vis att han skulle behöva gå till ett annat bibliotek och låna böcker, det skulle ta tid. Dessutom skriver han ut alla sina arbeten i biblioteket och lämnar in dem direkt till läraren eftersom han inte lärt sig hur man

bifogar ett dokument i mailet, det skulle alltså försvåra hans läxinlämning om inte biblioteket fanns.

5.10 Ayfer

Ayfer är 18 år och både hennes föräldrar kommer från Irak. Hon kom till Sverige för sju år sen när hon var elva år gammal. Hon går nu tredje året på ekonomiska programmet och vill så småningom utbilda sig till civilekonom.

Ayfer tycker om att läsa skönlitteratur och hade gärna läst mer, men skolarbetet tar väldigt mycket tid. På kvällarna prioriterar hon läxorna framför läsning. Men hon hinner läsa en del på loven, och har precis börjat läsa faktaböcker, för då kan hon läsa lite då och då utan att tappa tråden.

Hon läser bara på svenska och föredrar att läsa deckare. *Isprinsessan* av Camilla Läckberg är en av hennes favoriter, men annars har hon ingen favoritförfattare, hon läser inledningen och på baksidan av boken för att bedöma om det är något hon vill läsa.

På skolbiblioteket brukar hon och hennes vänner låna grupprummen för att sitta och plugga eller göra grupparbeten. I ettan och tvåan satt hon mycket ute vid borden och pluggade, men nu i trean när de känner varandra bättre i klassen så hyr de grupprummen, det är roligare att plugga ihop tycker Ayfer, men det blir kanske lite mindre skolarbete gjort eftersom de pratar mer med varandra när de sitter i grupprummen.

I biblioteket känner Ayfer sig som hemma, hon är trygg här och kan ibland längta efter biblioteket. Ibland är hon och hennes vänner i biblioteket bara för nöjes skull, sitter i de sköna stolarna, eller hyr ett grupprum bara för att prata och lyssna på musik.

Ayfer besöker även sitt lokala folkbibliotek, där brukar hon leta information och fakta till skolarbeten eftersom de har ett större bestånd av facklitteratur, annars letar hon mest på webben efter fakta. Men det var mest i ettan och tvåan som de hade mer skolarbeten som var renodlat faktabaserade. Nu i trean handlar skolarbetena mycket om egna tankar menar Ayfer.

I skolbiblioteket är hon mest vi koptatorn och minst i studion. Hon upplever personalen som bra och duktiga på sitt yrke, men ibland tycker hon att de är så upptagna på kontoret innanför lånedisken att de inte hör när eleverna ropar på dem och vill ha hjälp.

Hon tycker inte att lärarna uppmuntrar dem så mycket att gå till biblioteket, för de gånger de frågar om de får gå dit under lektionstid och göra grupparbeten upplever hon de som om de är väldigt misstänksamma mot om något arbete kommer att bli gjort. Då måste de visa upp vad de gjort efteråt.

Ayfer är både i uppehållsrummet och i biblioteket på rasterna, men hon föredrar biblioteket, det är ljus och fint där tycker hon. Fast hon tyckte det var bättre innan ommöbleringen för några veckor sen. Då var alla arbetsbord på en sida och alla sköna stolar på ett ställe, det var mer indelat och inte så uppblandat som det är nu, hon tyckte det var bättre. Men samtidigt så förstår hon att de gjorde en ommöblering för att få det lugnare i biblioteket, det satt väldigt många på en och samma gång i de sköna stolarna och pratade och störde. Om det blivit

lugnare sen dess kan hon inte svara på.

Om hon jämför biblioteket nu med i ettan så tycker hon att det har blivit lugnare. Då var det mer elever i biblioteket och det fanns en massa datorer. Nu har alla fått sina egna datorer och man sitter i klassrummet och söker sin information där istället. Man frågar lärarna om hjälp när det är något man inte hittar på webben istället för bibliotekarierna.

Ibland går hon till biblioteket för att titta vem som är där, hon trivs i biblioteket men tycker att reglerna är lite stränga vad de gäller att man inte får ta in vatten, hon tycker inte att de är små barn som skulle spilla vatten på golvet bara för att de håller i en vattenflaska. Annars tycker hon att ett bibliotek är en lugn plats där man ska plugga och där man trivs för att det är lugnt.

Ayfer önskar att de skulle ta bort de höga runda bordet som står till höger precis när man kommer in i biblioteket, det står datorer på det som inte ens fungerar. Hon tycker att de ska ta in fler datorer i stället, som fungerar. Så tycker hon att det ska finnas fler grupprum, hon tycker att det borde finnas bokningsbara grupprum över hela skolan, inte bara i biblioteket.

Att biblioteket inte fanns tycker hon inte är ett alternativ, det måste finnas. Men om det inte fanns skulle hon gå till uppehållsrummet på rasterna, men det skulle bli svårt eftersom i biblioteket finns allt som eleverna behöver, både lugn och ro och hjälp med skolarbetet. Själv går hon till biblioteket flera gånger om dagen.

5.11 Sammanfattning av elevintervjuerna

Även om eleverna i undersökningen har olika åsikter och inställning till sitt skolbibliotek så har de vissa gemensamma ståndpunkter.

Biblioteket ses som en del av skolan, men ändå som ett rum i rummet. Det vill säga att eleverna är medvetna om att de är vissa regler som gäller där och som är specifika för just biblioteket. Man vet att det ska vara lugn och tyst och att man inte får äta där inne. Detta är regler som respekteras och hålls av eleverna även om man inte nödvändigtvis gillar dem. Man respekterar reglerna för man vet att de är reglerna som gör biblioteket till ett bibliotek och inte ett uppehållsrum. Det är reglerna som definierar biblioteket, och det vill man gärna behålla som det är.

Det finns alltså en viss konservatism när det gäller hur ett bibliotek ska vara, vad som ska finnas och inte finnas där samt hur man ska bete sig i ett bibliotek, eleverna har inte särskilt mycket förslag på förändringar i biblioteket, och har de det så är förändringarna och önskningarna mycket blygsamma.

Gemensamt är också att även om man besöker biblioteket regelbundet så är besöken ofta ganska korta, kanske runt fem- tio minuter. Man har ett praktiskt ärende till biblioteket som man avklarar mellan lektioner på någon rast. Det kan handla om att låna en bok till något skolarbete, trycka ut eller kopiera något.

En del använder grupprummen eller biblioteket att bara vara i på raster och håltimmar, man sitter och pratar, spelar schack eller läser en tidning, men då under lugna förhållanden. Vill man prata och skratta och umgås på ett mer uppsluppet vis så ses man inte i biblioteket, då går man till uppehållsrummet, sitter i korridorerna, i klassrummet, kafeterian eller ute på

skolgården. Biblioteket ses inte som ett rum där man kan skratta och skoja. Även grupprummen, som man kan boka och sitta i för att umgås i fritidsrelaterat syfte, används för lugnare aktiviteter så som att lyssna på musik och sitta och prata i lugn och ro.

Biblioteket har stor betydelse för skolarbetet, kanske dess främsta syfte för de flesta elever, men de flesta eleverna föredrar att sitta hemma och studera och använder sällan biblioteket som studierum. Däremot är det till praktiska saker som biblioteket används i stor utsträckning. Så som att kopiera, skriva ut, få hjälp med sin bärbara dator, låna skolböcker osv.

Eftersom eleverna har sina egna bärbara datorer görs det flesta internetsökningar i klassrummet under lektionstid eller på rasterna. Lärarna har då fått ta över en viss del av den rollen som annars bibliotekarierna har då det gäller hjälp vid informationssökning på webben. De stationära datorerna i skolbiblioteket används inte särskilt ofta pga att man har sina egna datorer, samt uppges de stationära datorerna i skolbiblioteket sällan fungera.

För vissa elever är skolbiblioteket av stor betydelse i vardagen och de ser hur det skulle påverka deras skolvardag på ett negativt sätt om biblioteket försvann både då det gäller skolarbetet och den fria tiden i skolan på raster och håltimmar. För andra elever skulle det inte påverka deras fria tid, då de inte använder biblioteket i det syftet, men det skulle rent praktiskt och tidsmässigt påverka deras skolarbete om biblioteket i skolan försvann.

6. Resultat och analys

Analysen av mina resultat kommer att ske med hjälp av Rafstes teori och teoriverktyg. Jag kommer att återge utvalda citat från intervjuerna för att belysa tankar och inställningar eleverna uttryckte gentemot skolbiblioteket, för att sen jämföra de med Rafstes teorier. Diskussionen avslutar detta kapitel. Rafstes teorier om de bakre och främre regionerna, om eleverna tillhör in- eller utgrupperna, samt biblioteket som undervisnings- och fritidsrelaterat rum, kommer beskrivas i detta kapitel och kopplas samman genom citat av de elever som jag intervjuat.

6.1 Bakre och främre regioner i skolan och i biblioteket

Skolbiblioteket är enligt Rafste (2001) ett poröst rum som kan skifta mellan att vara både en främre och en bakre region, och att detta kan skifta från bibliotek till bibliotek, men också under olika tider på dagen eller beroende på vilken aktivitet som pågår där för tillfället (Rafste s.74).

Mimers gymnasiums skolbibliotek har genomgått en stor förändring de senaste åren. Enligt Rafste är en bakre region en plats där man kan ta det lugnt och vara sig själv medan i en främre region måste man följa strikta regler. Den beskrivning av skolbiblioteket som jag fått av skolledare och personal beskriver hur skolbiblioteket innan förändringen antagligen var en bakre region i skolan. Det tidigare biblioteket beskrivs som en plats där det inte fanns någon större struktur eller organisation där eleverna satte ramarna och reglerna, mer som i ett uppehållsrum, som ofta beskrivs som en bakre region.

Intervjuare: Du har ju gått här i tre år, tycker du att ser någon skillnad på biblioteket? Upplever du att det är bättre eller sämre?

Ana: Det är bättre.

Intervjuare: På vilket sätt är det bättre?

Ana: Det är mer ordning i början var det stökigt, eller många som kom och pratade högt, nu är dom lugnare faktiskt, tycker jag.

I och med att skolledningen bestämde sig för att rusta upp skolbiblioteket och på så sätt höja bibliotekets status genom att signalera att det var en viktig del av skolan, så blev biblioteket en främre region. Den tidigare bibliotekarien gick i pension och en ny rekryterades, hon anställdes för sitt engagemang och sin vilja att förändra och förnya biblioteket. Den nya personen som anställdes var utbildad gymnasielärare och det positiva med detta var att hon var van vid att kommunicera och förhålla sig till ungdomar. Å andra sidan kan man också se det som något negativt att hon faktiskt inte var utbildad bibliotekarie och utan erfarenhet av att arbeta i ett bibliotek.

Biblioteket flyttades till andra lokaler, större och ljusare och mer centralt belägna i skolan. Alla dessa faktorer hjälpte till att ändra biblioteket från en bakre region till en främre. Idag arbetar de anställda i biblioteket mycket medvetet med att fortsätta att vara en främre region. De går ut och talar med eleverna, möblerar om och ändrar om i lokalerna för att anpassa dem efter elevernas behov och bibliotekets syften då det gäller lugn och ro och att få en inspirerande miljö. De har också låtit elevernas skolarbeten ställas ut i biblioteket, samt låtit lärarna vara med och påverka inköpen av böcker i sitt ämne. Bibliotekets personal deltar

också i ämneskonferenser. Alla dessa faktorer ökar integrationen mellan skolan och biblioteket.

Skillnaden mellan biblioteket som främre region kontra uppehållsrummet som bakre region beskrivs av Denise:

Intervjuare: *Är det någon skillnad på att umgås i biblioteket och i uppehållsrummet?*

Denise: *Ja det är mer det här att man måste hålla lägre ton för att inte störa andra. Där borta är det mest såhär att ja alla sitter och de kan ha väldigt hög ton och prata.*

Intervjuare: *Vad föredrar du om du vill umgås?*

Denise: *Korridoren eller ute, inte biblioteket för man måste ta hänsyn till andra tycker jag och det kan ju vara lätt att man börjar prata eller skratta för högt. Då stör man ju andra och då tar man ju inte hänsyn till andra. Vissa spelar schack och sådant och jag förstår dem, men jag tycker inte man ska bara sitta och prata för man förstör för andra som vill sitta och läsa och sådant.*

Även Eduardo beskriver biblioteket som en främre region, där det finns regler att följa och där man inte kan göra som man vill:

Intervjuare: *Vad är känslan när man går in i biblioteket jämfört med uppehållsrummet?*

Eduardo: *Upphållsrummet du vet att du ska träffa dina vänner som sitter där, men biblioteket du kommer in det ändrar sig helt, det blir såhär regler, man ska inte vara högljudda, man ska bara göra det man ska.*

Intervjuare: *Blir man annorlunda?*

Eduardo: *Ja, det blir såhär att när du går till uppehållsrummet du blir mer såhär kanske hypad, men när du går till biblioteket du blir mer så här.....det känns inte att du blir så här wow! Du känner dig mer normal, du lugnar ner dig, du går dit och läser en bok*

De flesta elever beskriver biblioteket så som Eduardo och Denise gör, som ett rum med starka regler dit man går för att få saker och ting gjorda då det gäller skolarbetet, men också som ett ställe man kan ta det lugnt under ordnade former. Ett ställe man kan ta det lugnt på just pga att det finns visa regler man måste hålla sig till. De flesta är också överens om att detta är något bra, att vill man ha liv och rörelse så kan man vara i uppehållsrummet, i korridorerna eller på skolgården. Biblioteket är kanske ett rum där man kan ta det lugnt och bli lugn och ”mer normal” som Sebastian beskriver det. Kanske ett ställe där du inte behöver spela en roll och befästa din status.

Intervjuare: *Går du hit ibland och bara är i biblioteket?*

Ayfer: *Ja! Jag längtar efter biblioteket ibland, ibland, jag känner mig så här trygg här, jag känner mig hemma.*

Enligt Rafste (2001) är en bakre region ett ställe där eleverna själva får bestämma vad de ska göra och som skolan inte styr. (Rafste s.81) Även om eleverna använder tex läsfätöjlerna till fritidsrelaterade syften för att varva ner och ta det lugnt, så finns det ändå visa regler att följa, så som att man inte får prata för högt och äta i biblioteket tex Den bakre regionen i skolbiblioteket skulle kunna var de grupprum som eleverna får boka. Där finns det inga direkta regler på vad som får pågå, förutom att man inte får äta där eller stöka till. I grupprummen finns en större tillåtelse för samtal i grupp än i själva biblioteket som måste

hålla än lägre ljudnivå. Många elever uppger att de bokar grupprummen inte bara till att plugga och göra grupparbeten, men också bara för att vara med varandra och sitta och prata i lugn och ro. De uttrycker en uppskattning över att grupprummen finns och att de är ok att bara vara där, att inga krav på skolarbete ställs.

Intervjuare: Går du hit med dina kompisar?

Ayfer: Ja, ibland sitter vi där nere vid de sköna stolarna, ibland så lånar vi ett rum så att vi inte stör andra och sitter och pratar och lyssnar på musik.

Annars är skolbibliotekets planlösning väldigt öppen och utan några mörka hörn, gör att det inte finns några andra direkta bakre regioner i biblioteket än just grupprummen.

6.2 In- och utgrupper

Enligt Rafste kan man dela in användarna av skolbiblioteket i in- och utgrupper. Ingrupper är den kategori av användare som regelbundet besöker skolbiblioteket och har gjort det till sitt. Dessa elever använder skolbiblioteket både i undervisnings- och fritidsrelaterade syften. De är dessa elever som sätter sin prägel på de informella regler som gäller i skolbiblioteket, dvs vilka normer som gäller. (Rafste s.390) Ju mer mindre styrt skolbiblioteket är av skolan och bibliotekets personal, desto större prägel får ingruppen lov att sätta på skolbiblioteket.

På Mimers gymnasiums skolbibliotek är styrningen från skolan och bibliotekspersonalen stark och tydlig. Eleverna är väl informerade om vilka regler som gäller, vad man får och inte får göra i skolbiblioteket. Personalen är också väldigt tydlig i sin profilering, de har sin hemsida och en blogg som beskriver det senaste nyheterna på skolbiblioteket, både då det gäller nyinkommen litteratur, men också om det är någon aktuell elevutställning i biblioteket, eller liknande. Personalen profilerar sig också starkt som individer och tydliga vuxna, de är ofta ute i skolbiblioteket och talar med eleverna och ser till att alla regler följs.

Intervjuare: Vad får man inte göra här?

Nora: Man ska inte prata högt, inte ha musik, inte äta.

Intervjuare: Respekterar eleverna det?

Nora: De flesta, personalen kommer och säger till annars.

Av de åtta elever jag intervjuade till hörde de elever som gick de teoretiska programmen ingruppen, dvs Ayfer, Ana, Nora och Denise. De elever som gick de praktiska programmen, Zoran, Eduardo, Clarissa och Abaj, tillhörde utgruppen.

Ingruppen använder skolbiblioteket oftare och mer regelbundet, på en daglig basis. De ser biblioteket som sitt och går hit på raster och håltimmar, inte bara för att utföra skolrelaterade uppgifter utan också för att koppla av, hyra grupprummen eller för att se om de träffar på någon de känner.

Intervjuare: Går du hit ensam eller med dina kompisar?

Ana: Komma hit kan vara ensam eller med kompisar, men sen träffade jag några här inne, men ibland kan jag sitta ensam och kanske hitta något att läsa för stunden sån där veckoserie.

Utgruppen använder endast skolbiblioteket till skolrelaterade uppgifter som att kopiera, låna

böcker till undervisningsrelaterade syften och trycka ut skolarbeten.

Intervjuare: Hur ofta går du till skolbiblioteket?

Abaj: En eller två gånger per månad bara för att låna böcker till studier, faktaböcker till skolarbetet.

Intervjuare: Du gör aldrig något annat på biblioteket?

Abaj: Nej.

Intervjuare: Vad gör du på raster och håltimmar?

Abaj: Ute, frisk luft, kompisar.

Intervjuare: Bara ute?

Abaj: Ofta när det är varmt ute, när det är kallt i uppehållsrummet och spelar biljard.

Men även om utgruppen inte använder skolbiblioteket till fritidsrelaterade aktiviteter och föredrar att spendera sina raster och håltimmar i skolans bakre regioner, så som kafeterian, uppehållsrummet, korridorerna eller på skolgården, så har de en positiv bild av skolbiblioteket. De ser det som ett varmt och välkomnade ställe som de har stor användning för i sitt skolarbete, även om det inte påverkar deras fritid lika mycket. Biblioteket ses inte som en plats där man kan umgås.

Intervjuare: Var är du på rasterna?

Clarissa: Då finns det uppehållsrummet, då kan man träffa andra från andra klasser, lära känna andra, brukar man sitta där och spela spel tillsammans, eller biljard som vi precis fått.

Intervjuare: Varför går du hellre till uppehållsrummet än till biblioteket på rasten?

Clarissa: Jag tänker att här får man ju inte prata så högt, så därför är vi mest där. För ofta när man pratar flera stycken så blir det för högt. Anledning till att jag inte kommer hit på raster är att jag vill utnyttja tiden till att träffa andra. Visst kan man träffa andra här men det är inte ofta man börjar prata med någon som sitter och läser, då går jag till uppehållsrummet så träffar man alltid någon man börjar prata med, för jag tänker ändå läsa det kan jag göra hemma när jag kommer hem eller sitter själv på tunnelbana.

Tydligt är att ingruppen präglar skolbiblioteket på så vis att det hålls ett lugn som de elever som tillhör utgruppen respekterar. Utgruppen väljer alltså andra ställen att umgås på pga att de vill kunna vara mer högljudda, kunna sitta och prata, skratta och skoja. Vill man umgås på detta viset väljer man alltså bort biblioteket och är i stället i uppehållsrummet, korridorerna, skolgården eller i kafeterian på rasterna.

6.3 Undervisningsrelaterad och fritidsrelaterad användning av skolbiblioteket

Rafste kom i sin undersökning fram till att eleverna som använder sig av skolbiblioteket mest, den så kallade ingruppen, ser skolbiblioteket som en internaliserad helhet. För dessa elever handlar användandet av biblioteket inte bara om att söka och använda sig av information och formell inläring, de använder det som en helhet av både formellt och informellt slag (Rafste

s.396). För att fånga upp denna helhet har hon utformat begreppen ”undervisningsrelaterad och fritidsrelaterad användning av skolbiblioteket”, där undervisningsrelaterad står för den användning som är pålagd och styrd av skolan då det gäller användningen av biblioteket, som formell inläring och formell socialisering, medan fritidsrelaterad användning står för de aktiviteter som eleverna väljer själva att utföra i biblioteket, den tid som eleverna styr själva inom ramen av de sociala system som skolbiblioteket fungerar (ibid). I Rafstes studie visade det sig att en betydlig del av elevernas aktivitet i skolbiblioteket var av fritidsrelaterat slag.

Att Rafste slår samman kategorierna undervisningsrelaterad och fritidsrelaterad användning menar hon är ett sätt att fånga upp den multipla aktivitet och den växling och grad av användning av biblioteket. Tid och rum är huvuddimensioner och rumsdimensionen består av fem kategorier:

- # resurscenter för undervisningsrelaterad information
- # arbetsplats
- # resurscenter för fritidsrelaterad information
- # social mötesplats
- # väntrum

6.3.1 Resurscenter för undervisningsrelaterad information

Den informationssökning som bibliotekarierna får hjälpa till med handlar mest om att söka litteratur, både fritidsrelaterad och undervisningsrelaterad.

I Rafstes undersökning visade det sig att skolbibliotekarien hade liten betydelse för eleverna både när det gällde undervisnings- och fritidsrelaterad information. (Rafste s.78) I min undersökning har skolbibliotekarien en mindre roll då det gäller att hitta information då eleverna har egna datorer, hon är dock en viktig person då det gäller stämningen i biblioteket. Den ansvarige bibliotekarien i skolbiblioteket, Eva, är en viktig person för många av de intervjuade eleverna. Hon är en närvarande och engagerad vuxen. Under en termin var hon mammaledig och biblioteket hade inte öppet lika ofta. Både Evas frånvaro och det begränsade öppettiderna påverkade Denise:

Intervjuare: Var det någon skillnad under den perioden Eva var borta??

Denise: Ja då var det bara en person som jobbade så då var biblioteket stängt rätt så ofta för att det bara var en anställd och det vart lite så här strul tills de anställde en ny. Och sen... som jobbade heltid då, det märktes att det var något som saknades när Eva var borta, för de flesta tycker att hon är den trevligaste och hjälper. Måndagar och tisdag var det stängt helt och hållet för de hade inte någon tid.

Intervjuare: Märktes de någon skillnad?

Denise: Jag har aldrig trott att det påverkar mig så mycket, men tydligen så gör det de för jag märkte också hur folket var, dom var så här: vi går till biblioteket, nej det är stängt. Förstår du? För att många kommer hit för att umgås och prata och spela schack eller vad det är. Jag märkte att när det var stängt så var det såhär, nej vi kan inte gå dit. När jag skulle hit och skriva ut så märkte jag nej nu kan jag inte göra det för nu är det stängt. Jag trodde inte att det skulle påverka så mycket.

Eleverna använder inte heller de stationära datorerna i biblioteket särskilt ofta, eftersom de ofta är trasiga. En annan anledning till detta är också att alla elever har egna bärbara datorer,

så den mesta informationssökningen i undervisningsrelaterat syfte görs på dessa datorer och då i klassrummet. Den mesta informationen hittar ungdomarna på webben och inte i böckerna i biblioteket. Läraren har alltså i mångt och mycket fått ta över bibliotekariens roll som informationssöknings handledare då de flesta elever söker sin information i klassrummet under lektionerna.

Intervjuare: Söker du information i biblioteket?

Nora: Nej, jag får den mest från nätet, vi har egna datorer och söker i klassrummet.

Många elever uppger att den mesta informationssökningen sker på webben men de söker även information ifrån tryckta källor. Intressant är dock att mycket av de tryckta källorna hittar de på andra bibliotek, inte sitt skolbibliotek. Det lokala folkbiblioteket är något som ofta anges som ett bra ställe för att hitta tryckta källor. Där uppger eleverna också att man bemöts på ett annat sätt, inte som elev utan mer som en informationssökande individ bland andra i samhället. En anledning till att de inte söks så mycket bland tryckta källor i skolbiblioteket kan ju tänkas vara att ingen i personalen är utbildad bibliotekarie. Den kunskap och vana som krävs för att handleda eleverna i informationssökning saknas kanske i skolbiblioteket, men finns att tillgå på folkbiblioteken som har utbildade bibliotekarier. Det kan tänkas att personalen i Mimers gymnasiums skolbibliotek skulle kunna ha användning av en utbildning i informationssöknings handledning för eleverna.

I mina reslutat upptäckte jag likheter med Andersson och Lövgrens magisteruppsats; *Det är dit man går om man ska söka information* (2006). Mina elever hade precis som i den undersökningen, uppfattningen om att när bibliotekspersonalen skulle vara behjälpliga i informationssökning så handlade det om att hitta böcker i biblioteket, och att handledningen i informationssökning på webben gjordes av lärarna. Det är sällan någon pratar om skolbibliotekariens roll och betydelse som hjälp i informationssökningsprocessen på webben. Jag drar slutsatsen att detta beror på två saker: att personalen i skolbiblioteket inte är utbildade bibliotekarier och inte har kunskap och erfarenhet av handledning i informationssökning och att trots att webben är en betydande del av elevers informationssökning så finns det nästan inga stationära fungerande datorer i skolbiblioteket. Trots det positiva med att eleverna på Mimers gymnasium har sina egna bärbara datorer så finns det en avigsida med att de på många vis blir lämnade vind för våg i sin informationssökning, då informationssökningen sker i klassrummet och i korridorerna och utan kvalificerad handledning.

Det jag har erfärit utifrån mina intervjuer med eleverna på Mimers gymnasium är att det finns en stor avsaknad av handledning i sökprocessen och kanske en bristande kunskap ifrån skolans ledning om hur betydelsefull sökprocessen är för elevers lärande (Kuhlthau 2004).

6.3.2 Arbetsplats

Gemensamt för både in- och utgruppen är att när det kommer till att sitta ner och plugga, så föredrar de flesta att göra det hemma, trots att de uppger att skolbiblioteket är en lugn plats där det hålls en lugn och tyst ljudnivå. Ana som tillhör ingruppen använder ändå ibland biblioteket att plugga i men föredrar att sitta hemma för att inte bli störd av vänner.

Intervjuare: Känns det som om man måste vara tyst i biblioteket?

Ana: Ja.

Intervjuare: *Dom är noga med det?*

Ana: *Ja.*

Intervjuare: *Vad tycker du om det?*

Ana: *Jag tycker det är jättebra, om man ska sitta och plugga då kan man koncentrera sig mer.*

Intervjuare: *Pluggar du oftare här än hemma?*

Ana: *Nej jag sitter hemma.*

Intervjuare: *Varför sitter du hellre hemma än här och pluggar?*

Ana: *För att hemma det blir så här tyst lugnt och ofta om man pluggar här i skolan då kanske någon kompis ska komma fram och så såhär då börjar prata, då tappar man koncentrationen.*

I Rafstes undersökning hade arbetsborden i biblioteket liten betydelse för eleverna (Rafste s.284). Arbetsborden har liten betydelse min undersökning också, många föredrar att studera hemma efter skoltid och under skoltid väljer många att sitta i klassrummet med sina datorer och arbetar eftersom de många gånger är lugnare där, än i biblioteket, på rasterna. Grupprummen är däremot populära att sitta i och göra grupparbeten.

6.3.3 Resurscenter för fritidsrelaterad information

I Rafstes undersökning så var den viktigaste användningen av fritidsrelaterad information Internet surfning, chatt och tidskrifter (Rafste s.294). Eftersom eleverna på Mimers gymnasium har sina egna bärbara datorer så sker som sagt både internetsurfing och chatt av fritidsrelaterat slag både i klassrummet och i korridorerna och är därför nödvändigtvis något som sker i skolbiblioteket, även om det förvisso sker där också. Väldigt få elever uppgav i undersökningen att de satt och läste tidskrifter som en fritidsrelaterad aktivitet, det framkom dock att en del läste i tidningarna eller såg någon intressant skönlitteratur av en slump när de gjorde annat i skolbiblioteket, som att vänta på någon eller satt och studerad.

Intervjuare: *Vad brukar du göra på skolbiblioteket?*

Denise: *Ofta är det att skriva ut någonting något arbete, eller så umgås folk här. Det kan hända att böckerna på disken de brukar jag kolla på. Ibland så när man sitter så kan man se på någon hylla så ser man såhär, ja men den här boken verkar rolig, då kanske man går fram. Men det är inte så ofta jag går av egen vilja, amen nu ska jag leta efter en bok.*

Många uppger också att de uppskattar att skolbiblioteket kan hjälpa dem med att få de skönlitterära böcker de vill ha genom att beställa dem från andra bibliotek. Clarissa delar intresset för böcker som bygger på verkligheten, med många av de intervjuade eleverna. Skolan har läsveckor där man får ägna en stor del av undervisningstiden med att läsa skönlitteratur, under dessa veckor var de många av eleverna som jag intervjuade som uttryckte att de ”upptäckt” hur kul de tyckte det vara att läsa och speciellt böcker som byggde på verkliga händelser, ofta väldigt dramatiska livsöden. Några av dem fortsatte att läsa liknande böcker även på fritiden efter dessa läsveckor.

Intervjuare: *Hur får du tag på skönlitteratur?*

Clarissa: *För det första, vi hade någon läsvecka eller ja läsmånad eller vad det var och det var då jag började se vad det var jag verkligen gillar för böcker, att det bygger på sanning och sådär. Och när vi hade läst en bok tillsammans i klassen, jag tror det var bakom stängda dörrar, så gick jag bara ner till biblioteket och frågade:*

har ni några liknande böcker, så visade de en massa olika.

Något som visar sig väldigt tydligt av intervjuerna är att det finns ett stort intresse och en hunger efter skönlitteratur bland eleverna. När vi pratar om läsvanor är det många elever som uppger att det inte har någon personlig vana och tradition av att läsa skönlitteratur, något som kan ha att göra med deras sociala och kulturella status som invandrarungdomar. Många elever i min studie uppger ju att de inte vill läsa böcker på sitt modersmål pga att de vill koncentrera sig på att bli bättre på svenska, samtidigt som det antagligen är svårare och krävs mer av dem att läsa på svenska när det inte är deras modersmål, något som antagligen gör att dessa elever läser mindre skönlitteratur än svenskfödda ungdomar. Men när intresset väckts av skolan, som exemplet med läsveckorna, så fångas många ovana läsare upp av detta. Elevernas intresse för att läsa mer fångas upp av skolbiblioteket till en viss del, som i fallet med Clarissa där hon fick liknande böcker rekommenderade. Men jag anser att man skulle kunna göra mycket mer för att få dessa ovana läsare att läsa mer. Man skulle kunna väcka intresset i ännu större grad genom att bedriva en mer uppsökande verksamhet i skolbiblioteket och genom att ha ett större samarbete med lärarna runt skönlitteratur. Visserligen rekommenderas nyinkomna böcker på skolbibliotekets hemsida, men det skulle kunna göras mer.

Jag ställde också frågor om huruvida eleverna läste någon litteratur på sitt modersmål. Men gemensamt för nästan alla elever var att de inte ville läsa litteratur på sitt modersmål då de hellre ville koncentrera sig på att bli bättre på svenska eller engelska, språk de upplevde sig ha större användning av.

Intervjuare: Läser du bättre på spanska än på svenska?

Eduardo: Jag läser bättre på spanska, men om man vill utveckla språket måste man läsa på svenska.

Intervjuare: Du är inte intresserad av att det skulle finnas böcker på spanska i biblioteket?

Eduardo: Nej, jag tycker såhär, jag måste anpassa mig, jag är i Sverige så jag pratar svenska, det är i Sverige vi bor och man pratar inte spanska.

Som jag tidigare skrivit så tyder forskningen på att ju bättre man är på sitt modersmål desto lättare har man att lära sig nya språk. Att behärska sitt modersmål väl förbättrar också förmågan till övrig kunskapsinhämtning (Otterup 2005). Vad som vore intressant att veta här, är om denna inställning till modersmålet kommer från eleverna själva eller om skolan har någon del och ansvar i detta. Skolan har ju makten att signalera till eleverna vad som är viktigt och inte. Har det tex lagts mycket eller lite resurser på hemspråksundervisning? Eller har eleverna uppfattningen med sig hemifrån om att det är bättre att satsa på svenskan än sitt eget modersmål?

6.3.4 Social mötesplats

Rafste menar att skolbiblioteket som social mötesplats handlar om självvalda aktiviteter som sker på fritiden, det kan handla om både virtuella möten via datorn eller ansikte-mot-ansikte möten. (Rafste s.296).

Intervjuare: Hur ofta går du till skolbiblioteket?

Ayfer: Flera gånger per dag.

Intervjuare: Hur länge stannar du då?

Ayfer: Det beror vem som är här. Om ingen är här så går jag ut, för jag måste veta var de är då. Om det är någon här så bokar vi ett grupprum eller så sitter vi och pluggar och så, det beror på. Det beror på vilken kompis också, alltså vissa kompisar går inte i min klass, vissa går i min klass. Ibland sitter vi här och då stör vi andra. Eller så går vi upp till vårt klassrum. Det är nästan alltid hit [biblioteket] man går när man har rast.

Intervjuare: Går du hit efter skoltid?

Ayfer: Ja när vi har studier, alltid stannat här i biblioteket till fyra till fem. Först sitter vi i klassrummet sen går vi hit.

Ayfer använder alltså biblioteket till både skolarbete, men också som en mötesplats och ett rum för avkoppling. Biblioteket är den självklara platsen att gå till på rasterna. Detta är karakteristiskt för ingruppen, att skolbiblioteket har många användningsområden.

Men alla har inte en lika positiv inställning till skolbiblioteket. Zoran som tillhör utgruppen känner sig inte välkommen i biblioteket.

Zoran: Jag gillar inte att gå till biblioteket ensam, jag vet inte det känns bara lite sådär liksom. Man ser folket där alltid, det en grupp som sitter och arbetar eller det är två tre vänner, vad ska jag göra där?

Intervjuare: Det känns konstigt att gå dit eller som om man blir uttittad?

Zoran: Lite sådär.

Intervjuare: Om du skulle ändra något i biblioteket vad skulle det vara?

Zoran: Först och främst hon som sitter där (i disken) kan vara lite mer social och positiv, som kan prata lite med ungdomar, det enda som jag skulle vilja göra, för att hon är inte så snäll. Jag skulle vilja byta ut båda två, för de säger: nej nu har vi lektioner och nu har vi folk som har beställt biblioteket så gå ut härifrån. Så orka gå dit själv och bli utsparkad.

Intervjuare: Så du känner dig inte så välkommen i biblioteket?

Zoran: Nej!

Intervjuare: Vad får du för känsla när du kommer in i biblioteket?

Zoran: Så fort jag går där om de där två som jobbar är där så gillar jag inte att vara där, för att man känner sig lite sådär osäker, nu ska de säga gå bort härifrån eller var tysta eller något, eller ta en bok och läs, de vill inte att man ska sitta bara där.

Nora föredrar ibland klassrummet framför skolbiblioteket trots att hon tillhör ingruppen. Till skillnad från Zoran som upplever skolbiblioteket som en plats där man måste vara tyst, upplever hon att skolbiblioteket kan vara stökigt.

Intervjuare: Vart skulle du gå på raster och så om det inte fanns ett bibliotek?

Nora: Till klassrummet, för ibland om jag kommer hit och de pratar högt och det är rörigt så går jag till klassrummet.

Intervjuare: Så ibland kan det vara lugnare i klassrummet än i biblioteket?

Nora: Ja, ja om det bara är jag där, jag säger till lärarna att öppna.

Ännu en gång visar det sig att klassrummet tagit över vissa av bibliotekets funktioner, nu som en plats där man söker lugn och ro på rasterna. Som jag tidigare beskrivit så är skolbibliotekets grupprum populära sociala mötesplatser och, precis som i Rafstes studie, så visade det sig, inte så överraskande, att för ingruppen så har skolbiblioteket stor betydelse som social mötesplats.

6.3.5 Väntrum

Enligt Rafste så kan skolbiblioteket användas som väntrum i två olika aspekter, som ett väntrum att vara i när man faktiskt väntar på något som en lektion, en kompis, att bussen ska gå osv. Men den kan också användas som ett alibi för att ha något att göra om man är ensam. Skolbiblioteket är en plats där man kan vara själv och strosa omkring och sitta och läsa eller surfa på Internet och liknande (Rafste s.305).

Att vara ensam i skolbiblioteket är inte konstigt eller utpekande på samma sätt som de kanske skulle vara att vandra omkring ensam i andra delar av skolan. På så vis kan alltså skolbiblioteket vara ett väldigt betydelsefullt och tryggt rum för utsatta elever. Detta var inget som framkom i min studie, antagligen är det inget man berättar för en främmande person under ett enstaka intervjutillfälle. Enligt Rafste är det antagligen lättare att få fram skolbiblioteket som ett väntrum och alibi i observationer, än genom intervjuer. (Rafste s.308).

Däremot uttrycker Clarissa, som tillhör utgruppen, att även om hon inte är i biblioteket på rasterna så tror hon att skolbiblioteket kan vara en lugn plats för andra elever som är stressade och behöver ett väntrum/andrum:

Intervjuare: Vad får man för känsla när man kommer in i biblioteket?

Clarissa: Såhär lite såhär, som när man kommer hem till någon, det är såhär hemkänsla. Verkligen såhär varmt när man kommer in, man känner sig trygg och lugn, man känner sig lugn när man kommer in det är liksom tyst och lugnt. Jag tror biblioteket används för dem som kanske känner sig stressade, man behöver inte läsa, bara sätta sig för här är det alltid lugnt och tyst, skönt.

Men däremot så framkom det att många använde skolbiblioteket som ett slags väntrum när de inte riktigt visste vad de skulle göra. Ana använde skolbiblioteket som väntrum mellan två lektioner.

Ana: Jag har engelska på morgon medan mina klasskamrater har sovmorgon, jag kom till skolan och efter det vi börjar kanske senare, då sitter jag här och pluggar och gör saker som jag har kvar eller måste göra.

I dessa två citat kan vi se exempel på skolbiblioteket som väntrum, i den aspekt att det är ett alibi, och skolbiblioteket som väntrum i den aspekt att det är ett ställe att vara i. Det första exemplet speglar väntrummet som ett själsligt behov, medan de andra speglar väntrummet som ett mer praktiskt behov.

6.4 Diskussion

Identitetsskapandet under ungdomsåren är en viktig process, något som sätter spår och präglar oss för resten av livet. Denna process är ofta komplicerad och svår, och för invandrarungdomar blir den ofta ännu mer komplicerad. Identitetsskapandet är starkt förankrat och bundet till språket, i språket definierar man sig själv och den man vill vara och

bli. Att slitas mellan två kulturer och två språk kan vara nog så komplicerat. Flera forskningsresultat visar dock att om man utvecklar sitt eget modersmål parallellt som man lär sig ett nytt språk har man större förutsättningar att lära sig båda språken bättre. Modersmålsundervisningen är således väldigt viktig för invandrarelevens inläring av det nya språket och indirekt för deras möjlighet att lyckas bra med sina studier i den svenska skolan. Kenneth Hyltenstam som är professor i tvåspråkighet vid Stockholms universitet betonar i skriften; *Tvåspråkighet med förhinder?* (1996), att försämringen av modersmålsundervisningen i svenska skolor påverkat invandrarelevens svenska språkinläring negativt, ett påstående som även Otterup (2005) stöder.

Jag diskuterade aldrig med mina informanter huruvida de deltog i hemspråksundervisning eller inte, men många av dem uttryckte att de helst inte läste litteratur på sitt eget hemspråk eftersom de ville utveckla det svenska språket. I detta fall skulle skolbiblioteket och skolan kunna spela en stor roll i att uppmuntra invandrarungdomar att läsa på sitt eget modersmål, och informera om vikten av detta för att stimulera den svenska språkinläringen, och på så vis hjälpa eleverna att förbättra sina studieresultat. Detta kunde bland annat ske genom att ta in fler skönlitterära böcker på elevernas modersmål.

Något som också förvånade mig då det gällde informanterna i min studie var deras låga förväntningar och önskningar på sitt skolbibliotek. Eftersom väldigt lite forskning bedrivits just när det gäller elevers uppfattning om sitt skolbibliotek är det svårt för mig att göra någon jämförelse med svenska ungdomar i denna fråga. Men en slutsats jag kan dra av deras låga förväntningar kan möjligtvis kopplas samman med de låga förväntningar det svenska samhället och skolan i sin tur kan tänkas ha på invandrarelever. Kerstin Naucér (2004) doktorand vid Institutionen för lingvistik vid Göteborgs universitet, menar att det kan vara svårt att tillhöra en minoritet i ett majoritets samhälle pga minoritetens underordning i samhället. Hon påstår att de låga förväntningar som lärarna har på dessa elever samt den oförmåga skolan har att ta tillvara och uppskatta de erfarenheter, kunskaper och färdigheter minoritets elever har, leder till att eleverna tar avstånd från skolan. Detta skulle kunna vara en av anledningarna till att mina informanter har så få önskningar på sitt skolbibliotek. Naucér menar också att dessa låga förväntningar som finns på invandrarelever även kan leda till att de känner en osäkerhet i sin egna kulturella identitet och tar avstånd ifrån den, vilket resulterar i att de känner utanförskap i sin egna kulturella bakgrund, och sin svenska identitet. Skolan har alltså ett ansvar i att fånga upp och omvandla den dubbla identiteten som dessa invandrarelever besitter, till något positivt, en tillgång för skolan.

Även Otterup (2005) stödjer teorin om hur skolans låga förväntningar på invandrarelever påverkar deras självbild. I skolverkets statistik för gymnasieskolan från läsåret 2001/2002 (Skolverket. Resultatuppföljning 2003-02-03) fick 75 % av eleverna med ickeutländsk bakgrund ut sitt gymnasiebetyg på 4 år. Motsvarande andel för elever med utländsk bakgrund födda i Sverige var 64 % och för elever med båda föräldrarna födda utomlands var siffran 56 %. Otterup menar att den senaste tidens forskning visar på strukturella orsaker i samhället som en förklaring till att invandrarelever lyckas sämre i skolan än elever med svensk bakgrund. Samhällets maktrelationer mellan majoriteten och olika minoritetsgrupper kan vara en förklaring, samhället och skolan vidmakthåller och konserverar ras- och klasskillnader, som leder till utbildningsmässig diskriminering. Otterup skriver också att annan forskning visar på att invandrarelevens låga skolresultat kan förklaras på minoritetens upplevelse av de möjligheter som bjuds dem i samhället. Skolans och samhällets förväntningar och bemötande

av sina elever präglar alltså deras beteende och studieresultat, menar Otterup.

När jag sammanställde frågorna från intervjuerna och genomförde transkriberingen så upptäckte jag en hel del fel jag gjort. En sak jag upptäckte var att jag borde ha ställt en hel del andra frågor samt att jag kunde ha hoppat över vissa frågor som inte var relevanta för min undersökning. Jag inledde intervjuerna med att fråga en hel del personliga frågor om bakgrund och fritidsintressen mm. Detta gjorde jag mest för att bryta isen och lära känna den elev jag intervjuade, men så här i efterhand tycker jag att dessa frågor fick ta upp alldeles för stor plats i intervjun. Ett annat misstag var att jag inte ställde tillräckligt mycket följdfrågor. Ibland kom vi in på intressanta spår som var högst relevanta för min undersökning, men många gånger har jag nöjt mig med ett kort svar istället för att be eleverna vidareutveckla sina tankar.

Jag hade också kunnat göra några fler intervjuer för att få ett bredare underlag, men jag var ju också tvungen att begränsa mig inom ramen för en magisteruppsats, med tanke på den tid jag hade till mitt förfogande. Kanske borde jag också ha intervjuat lika många flickor som pojkar.

Det faktum att jag intervjuade invandrarelever blev mindre och mindre betydande ju mer arbetets gång framskred. Jag insåg att jag lika gärna kunnat göra denna undersökning på elever med svenska föräldrar födda i Sverige. De verkade vara mer avgörande vilket program eleverna gick, än det faktum att de var invandrarelever. De resultat jag kommit fram till då det gäller dessa invandrarelever stämmer till stor del med liknande forskning om gjorts på svenskfödda elever. Vilket pekar på att det är andra faktorer än just invandrarskapet som påverkar användandet och uppfattningen om skolbiblioteket.

7. Slutsatser

Syftet med min uppsats var att undersöka hur eleverna i en invandratät gymnasieskola uppfattar och använder sitt skolbibliotek. Min frågeställning löd:

Vilken uppfattning har eleverna om skolbiblioteket som rum i skolan?

Vilka elever använder skolbiblioteket mest?

Hur används skolbiblioteket?

Jag har valt att besvara en fråga i taget utifrån analysen av mina intervjuer. Jag avslutar detta kapitel med förslag på fortsatt forskning i ämnet.

Vilken uppfattning har eleverna om skolbiblioteket som rum i skolan?

Innan omstruktureringen och nyrekryteringen av skolbiblioteket gjordes så var skolbiblioteket en bakre region i skolan. Men nu ses det som en främre region av eleverna. Alla de intervjuade eleverna vet vilka regler som gäller i skolbiblioteket och uppfattar det som positivt att det är ordning och reda där. Man ser skolbiblioteket som ett ställe dit man går om man vill ha lugn och ro, vara i fred eller se om man möter någon man känner. Men alla är överens om att man tar det lugnt där inne. Vill man vara mer högljudd så går man till uppehållsrummet eller till är i korridorerna, dvs det som kan ses som mer bakre regioner i skolan. Eleverna uttrycker också att de uppfattar skolbiblioteket som en trygg plats där man blir lugn. Ord som förekommer är: lugn och trygg, välkomnande, stillsamhet, tryggaste stället i skolan, hjälpsamhet, bra stämning, varmt, tyst, skönt, vänligt.

Vilka elever använder skolbiblioteket mest?

De elever som går det teoretiska programmen tillhör i ingruppen. De elever som går på de mer praktiska programmen använder inte skolbiblioteket i lika stor utsträckning och kan sägas tillhöra utgruppen. Även om utgruppen inte använder skolbiblioteket till fritidsrelaterade aktiviteter så uppskattar de för det mesta bibliotekets tjänster, och uttrycker att om skolbiblioteket inte fanns skulle det försvåra deras vardag, kanske inte ur en social aspekt, men det skulle bli märkbart i deras vardag då det gäller skolarbetet. De får här hjälp med att hitta litteratur till skolarbeten, och kopierar och trycker ut skolarbeten.

Ingruppen har ett stort behov av skolbiblioteket, inte bara till skolarbetet men även för sina sociala behov. Det blir nästan otänkbart för dem att inte ha ett skolbibliotek, för så mycket av deras samvaro på rasterna förknippas med skolbiblioteket. Det är den självklara mötesplatsen, dit man alltid går.

Hur används skolbiblioteket?

Skolbiblioteket används, kan jag börja med att konstatera, i stor utsträckning av alla de elever jag intervjuade. Det fanns ingen som uppgav att de aldrig använder skolbiblioteket. Sen finns det de som använder de mer än andra, den så kallade ingruppen.

Ingruppen använder biblioteket dagligen, både till fritidsrelaterade och till undervisningsrelaterade aktiviteter. Grupprummen är populära att boka och bara umgås i.

Grupprummen används också som studierum om man vill sitta helt själv, eller som ett rum att göra grupparbeten i. Man går gärna hit på lektionstid för att få arbeta med ett grupparbete. Ingruppen lånar också skönlitteratur och sitter här och studerar. Biblioteket är en mötesplats för ingruppen, hit går man för att hitta kompisar från andra klasser på rasterna, eller för att bara vara om man inte vet vad man ska hitta på under rasten.

Utgruppen använder mest biblioteket som en undervisningsrelaterad resurs. De får praktiska saker gjorda här som rör skolarbetet. Skönlitteratur hade inte en så central roll på skolbiblioteket för eleverna. De fick mest tag på skönlitteratur genom att gå till sitt folkbibliotek, köpa böcker, eller få dem av släkt och vänner. Det fanns heller inget större intresse av att läsa skönlitteratur på modersmålet, då eleverna ansåg att de behövde öva på svenskan eller engelskan istället. Det faktum att forskning visar på att elever uppvisar bättre resultat i skolan om de behärskar sitt modersmål bra, verkar inte vara något som skolan tagit fasta på.

Gemensamt för både ingruppen och utgruppen är att man för det mesta är i skolbiblioteket på rasterna och inte innan och efter skolan. Man är här en begränsad tid, dvs antingen för att bara få sin uppgift utförd, tex kopiera något eller hämta en bok, alternativt så länge som ens rast eller håltimme varar. De kan alltså röra sig om allt mellan fem minuter till 30 minuter.

Klassrummet har fått ta över en del av skolbibliotekets funktion som ett lugnt ställe att vara i på rasterna, ibland är det lugnare där än på biblioteket. Men klassrummet har också fått ta över en del av den informationssökning aktivitet som tidigare skedde i skolbiblioteket i och med att alla elever nu har egna datorer och uppger att mycket av deras informationssökning på webben sker i klassrummet, och lärare har fått ta över rollen av bibliotekarien som den man frågar om hjälp med sin informationssökning. Skolbibliotekarien hjälp används inte i särskilt stor utsträckning i informationssökningsprocessen. Detta kan dels bero på att eleverna till stor del utelämnas till sig själva i informationssökningen på webben i och med att de har bärbara datorer och att mycket informationssökning sker i klassrummet. En annan anledning kan vara att personalen i skolbiblioteket inte är utbildade bibliotekarier och saknar utbildning i informationssökningshandledning. Eleverna använder sig också till viss del av tryckta källor i sin informationssökning, men mycket av den sökningen sker på folkbiblioteken och inte i skolbiblioteket.

Skolbibliotekarierna uppfattas för det mesta som hjälpsamma och trevliga, att man kan få hjälp med både läxor, kopiering, dataproblem och litteratur uppskattas. En del upplever personalen i skolbiblioteket som stränga och rent ut sagt otrevliga, men de flesta tycker att det är positivt att de är stränga, för detta gör att det behålls ett visst lugn i biblioteket.

7.1 Förslag på fortsatt forskning

Liknande studier på elever i mer privilegierade områden vore en intressant fortsatt forskning. Att undersöka en skola med mest svenskfödda elever och jämföra resultaten. Det vore också intressant att undersöka vad det lokala folkbiblioteket i den kommun som Mimers gymnasium ligger i har för betydelse för ungdomarna i kommunen. Ett skolbibliotek är ju en väldigt sluten miljö och kan inte sägas spegla det mångkulturella samhälle som lever utanför skolan.

8. Sammanfattning

De mesta forskning som bedrivits om skolbiblioteken har koncentrerat sig på informationssökning och inlärningsidan. Forskningen har också fokuserat på skolbibliotekarier, lärare och skolledares perspektiv. Sällan forskas det om eleverna och deras syn och förhållningssätt på skolbiblioteket som rum, med alla de funktioner och innebörder ett skolbibliotek kan ha för skolans elever.

Syftet med min uppsats har varit att **undersöka ett antal gymnasieelever med invandrarbakgrunds uppfattning och användning av sitt skolbibliotek**. Undersökningen har gjorts i en invandrantät gymnasieskola i en invandrantät förort till Stockholm. Jag ville se vad skolbiblioteket har för betydelse i deras vardag och vad de har för känslor, attityder och inställning till skolbiblioteket som rum i skolan. Min frågeställning lyder:

Vilken uppfattning har eleverna om skolbiblioteket som rum i skolan?

Vilka elever använder skolbiblioteket mest?

Hur används skolbiblioteket?

Genom att studera de styr- och måldokument jag funnit, samt läroplaner, har jag velat ge en bakgrundsbild till skolbibliotekens förutsättningar och syfte. Jag har också valt att presentera den forskning jag funnit intressant om skolbiblioteken samt om invandrarungdomar i skolan.

Elisabeth Tallaksten Rafstes teorier och forskning har legat som grund för min teoretiska infallsvinkel. Hon är en norsk skolbiblioteksforskare som bedrivit forskning i två gymnasieskolor och där studerat hur eleverna använder skolbiblioteket ur både ett fritidsrelaterat och undervisningsrelaterat perspektiv utifrån elevernas egen uppfattning. Med hjälp av Giddens struktureringsteori har hon utarbetat och presenterar tre begreppsområden som jag använt mig av som analysredskap. De handlar om den undervisnings och fritidsrelaterade användningen av skolbiblioteket, främre och bakre regioner samt in- och utgrupper. Med främre regioner avser Rafste de delar av rummet som har en striktare mer styrd struktur respektive och med bakre region avser hon de delar av skolbiblioteket som tillåter ett friare beteende från användarna. Med främre och bakre regioner kan man mena både rum i rummet eller rum i skolan. Begreppet ingrupper hänvisar till de elevgrupper som använder skolbiblioteket regelbundet, men utgrupper avses de elevgrupper som använder skolbiblioteket sällan.

Jag har gjort kvalitativa semistrukturerade intervjuer med åtta informanter. De valdes ut med hjälp av lärare ifrån olika program på skolan. Informanterna var alla över 18 år och hade en eller flera föräldrar som var födda i ett annat land än Sverige. Intervjuerna genomfördes våren 2009 under maj månad. Jag har även intervjuat en av de biträdande rektorerna samt haft informella, icke redovisade samtal med personalen i skolbiblioteket för att få en bakgrundsbild av skolan och skolbiblioteket.

Gymnasieskolan ligger i en invandrantätförort söder om Stockholm och här går ca 750 elever plus ca 100 komvux studerande. Skolan har förutom ett skolbibliotek som är öppet hela

dagarna ett uppehållsrum och en kafeteria. Varje elev får en egen bärbar dator med Internet uppkoppling så behovet av datasalar och datorer i skolbiblioteket är inte särskilt stort.

I avsnittet som beskriver skolan har jag också presenterat alla elever med en kort beskrivning av deras bakgrund samt ett återgivande av intervjun och vad som framkom under den. De visade sig att de elever som gick de teoretiska linjerna tillhörde ingruppen medan de elever som gick de praktiska linjerna tillhörde utgruppen.

Skolbiblioteket användningsområde är mest undervisningsrelaterad, de är här man får saker gjorda. Man kopierar, trycka ut, hämtar litteratur osv. I och med att alla elever har egna datorer med internet görs de ytterst lite informationssökning i biblioteket om man inte behöver något ur en bok. En intressant sak som visade sig i min studie är att klassrummet tagit över en del av skolbibliotekets roll som informationssökningskälla och uppehållsrum på rasterna. Eleverna uppger många gånger att de gärna sitter i klassrummet på rasterna. Lärarna släpper in dem och där kan de umgås men också skriva på sina arbeten och söka information på sina egna datorer. Läraren har också tagit över en del av skolbibliotekariens pedagogiska roll då det gäller informationssökning, då eleverna ofta frågar lärarna om hjälp när de söker information på Internet, eftersom de ofta är i klassrummet detta görs och läraren då är den närmaste vuxna som finns till hands. Personalen i skolbiblioteket är inte utbildade bibliotekarier, det faktum att de saknar kunskap i informationssökningshandledning och att eleverna har bärbara datorer och söker mycket på egen hand i klassrummet kan vara en förklaring till att det saknas handledning i informationssökningsprocessen för eleverna, och att mycket av de tryckta källorna hämtas från lokala folkbibliotek och inte i skolbiblioteket. Skolbiblioteket används mest som en serviceinstitution. De har också ansvar för läromedelscentralen och det är här man hämtar ut skönlitterära böcker som ska läsas i tex svenskan.

Skolbiblioteket är en främre region i skolan och styrs ganska så starkt av skolbibliotekspersonalen. De tillåts ingen mat i skolbiblioteket, man måste tala tyst och uppföra sig. Eleverna är medvetna om de regler som gäller och uppskattar den starka styrningen från personalen. De anser att det ska råda lugn och ro och finnas vissa regler i ett skolbibliotek. Vill man stöka och prata högt får man bege sig till uppehållsrummet eller kafeterian. Många anser dock att klassrummet är ett ställe där man kan få ännu mer lugn och ro på rasterna och föredrar det framför skolbiblioteket. Informationsdisken och entrédelen av skolbiblioteket är främre regioner, de grupper som eleverna kan boka i biblioteket kan ses som mer bakre regioner, där kan grupper av elever sitta och prata och lyssna på musik utan vuxensyn. Men även där gäller regler som att man måste uppföra sig lugnt och städat. Bibliotekspersonalen är aktiv i att vandra runt i biblioteket och hålla ordning men också att skapa en god relation till eleverna och vara bra förebilder som vuxna.

Skolbiblioteket uppfattas som en trygg plats där man kan slappna av, andas ut och vara sig själv. De beskrivs som hemtrevligt och estetiskt tilltalande till skillnad från resten av skolan. Samtidigt är skolbiblioteket en plats där man får saker gjorda inte där man är.

En gemensam nämnare för informanterna verkar vara att man inte har några önskemål på litteratur på sitt modersmål. Deras fokus är att bli bättre på svenska och de vill därför bara läsa böcker på svenska. Forskning tyder dock på att ju bättre man är på sitt modersmål desto bättre blir man på att lära sig nya språk. Något som skolbiblioteket inte verkar ha tagit fasta på då

ytterst lite litteratur är på andra språk än svenska och engelska i skolbiblioteket.

Då det gäller betydelsen av skolbiblioteket i elevernas vardag så skiftar de väldigt mycket. En del elever är här dagligen även om de inte är långa stunder, dvs den så kallade ingruppen. Vissa går sällan hit, utgruppen. Skolbiblioteket används också till stor del som mötesplats, men också som ett ställe att studera på eller ett ställe att gå till på rasten om man inte har något att göra. De ses också som ett ställe dit man går för att träffa folk, en mötesplats där man nästan alltid stöter på någon som man känner. De flesta är dock överens om att det skulle påverka deras vardag om skolbiblioteket inte fanns, även om intensiteten på den påverkan varierar från elev till elev.

9. Litteraturlista

Alexandersson, Mikael och Limberg, Louise (2004). *Textflytt och sök slump: informationssökning via skolbiblioteket*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Bryman, Alan (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Chambers, Aidan (1995). *Böcker omkring oss: Om läsmiljö*. Stockholm: Nordstedts.

Det sivilisert informasjonssamfunn: folkebibliotekenes rolle ved ingangen till en digital tid. (2001). Folkebiblioteket i civilsamfundet: Civilsamfundet i folkebiblioteket. Skot-Hansen, Dorte. Red. Audunson. Oslo: Fagbokforlaget.

Einstein, Golda & Järvungs, Kristin (2006). *Lekstuga eller arbetsplats? En studie om betydelsen av skolbibliotek för ungdomar i år 9*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Bibliotek- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i bibliotek- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/bibliotek- och informationsvetenskap, 2006: 113).

Elmeroth, Elisabeth (1997). *Alla lika – Alla olika. Skolsituationen för elever med båda föräldrarna födda utomlands*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International (Akademisk avhandling).

Fredriksson, Ulf & Wahlström Per (1997). *Skola för mångfald eller enfald: om interkulturell undervisning*. Stockholm: Legus.

Från bibliotekslag till biblioteksplan. (2007).
www.biblioteksforening.org, avsnitt biblioteksplaner

Giddens, Anthony (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.

Hyltenstam, Kenneth (1996). *Tvåspråkighet med förhinder?: invandrar- och hemspråksundervisning i Sverige*, Kenneth Hyltenstam (red). Lund: Studentlitteratur.

IFLA/UNESCO:s *riktlinjer för skolbibliotek* (2004). Pedagogiska centralen: Malmö stad.

Kuhlthau, Carol Collier (2004). *A Process Approach to Library and Information Services*. 2. uppl. Westport, Conn : Libraries Unlimited. .

Limberg, Louise (2003). *Skolbibliotekets pedagogiska roll – en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.

Lindroth, Maria (2008). *Biblioteksplanen – skrivbordsprodukt eller effektivt styrdokument? En intervjuundersökning om inställning till den kommunala biblioteksplanen vid några grundskolor i Malmö*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Bibliotek- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i bibliotek- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/bibliotek- och informationsvetenskap, 2008: 96).

Lpf 94 Läroplanen för de frivilliga skolformerna

Lyssna – Interkulturella perspektiv på multietniska skolmiljöer. (2001). På väg mot en diversifierad normalitet – Om annorlundahet, normalitet och makt i mötet mellan elever med utländsk bakgrund och den svenska skolan, René León. Red. Aina Bigestams & Annica Sjögren, Mångkulturellt centrum.

Naucmér, Kerstin (2004). *"Barns språkliga socialisation före skolstarten" i Svenska som andraspråk – forskning, undervisning och samhälle.* Lund: Studentlitteratur.

Otterup, Tore (2005). *"Jag känner mig begåvad bara". Om tvåspråkighet och identitetskonstruktion bland ungdomar i ett multietniskt förortsområde.* Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap.* Lund: Studentlitteratur.

Shilling, Chris and Cousins, Fiona. (1990). *Social use of the school library: the colonisation and regulation of educational space.* I : *British journal of sociology of education.* 1990, vol. 11. heftnr.4

Skantze, Ann (1989). *Vad betyder skolhuset?: Skolans fysiska miljö ur elevernas perspektiv studerad i relation till barn och ungdomars utvecklingsuppgifter.* Stockholm: Pedagogiska institutionen. (Forskningsgruppen för kunskapsutveckling och pedagogik, rapport nr. 7).

Tallaksen Rafste, Elisabeth (2001). *Et stedt å laere eller ett stedt å vaere? : En case-studie av elevers bruk og opplevelse av skolbiblioteket.* Oslo: Unipub.

Mimers gymnasiums hemsida

Bibliotekslag: SFS 1996:1596 (1996).

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspex?nid= 3910>

10. Bilaga. 1

Intervjumall gymnasieelever om sitt skolbibliotek

1. Kön?
2. Ursprung/bakgrund?
3. Läser du mycket?
4. Vad har du för intressen?
5. Besöker du andra bibliotek än ditt skolbibliotek? I så fall vilka?
6. Vad gör du på ditt skolbiblioteket?
7. Vilken del av ditt skolbiblioteket använder du mest/minst?
8. Hur upplevs bemötandet av personalen i skolbiblioteket?
9. Uppmuntrar lärarna besök i skolbiblioteket?
10. Känns skolbiblioteket som ditt? Känns det välkomnande?
11. Har skolbiblioteket förändrats under din tid på skolan? På vilket sätt i så fall?
12. Vad får du för känslor när du går in i skolbiblioteket?
13. Vad får man inte göra på ditt skolbibliotek?
14. Vad har du för önskemål på skolbiblioteket? Är det något du skulle vilja ändra på?
Förändringar/förbättringar?
15. Om du skulle förklara för någon som inte visste vad ett bibliotek var, hur skulle du då beskriva det?
16. Hur skulle det vara om det inte fanns något skolbibliotek? Hur skulle det påverka din vardag?
17. Hur viktigt är skolbiblioteket för dig? Vad betyder det i din vardag i skolan?
18. Hur ofta går du till skolbiblioteket?
19. Går oftare hit ensam eller med kompisar?
20. Går du till skolbiblioteket efter skoltid eller bara under skoltid, dvs håltimmar och raster?

Bilaga 2.

Brev till Mimers gymnasium:

Hej!

Jag heter Therese Flodqvist och utbildar mig till bibliotekarie. Just nu skriver jag på en uppsats om gymnasieelevers syn på sitt skolbibliotek. Jag söker nu några elever att intervjua.

Ni kommer bli intervjuade en och en och det kommer ta ca en timme. Frågorna kommer bland annat handla om hur du ser på ditt skolbibliotek, hur du använder det och vad du har för önskemål på ditt skolbibliotek. Det kommer också vara en del frågor om dig som person, din bakgrund och dina intressen, samt frågor om ditt läsande och din syn på litteratur och bibliotek.

Det kommer vara en relativt öppen intervju, dvs det finns vissa frågor jag kommer ställa, men du kommer få stort utrymme att prata om det du tycker är viktigt och intressant. Du kommer att vara anonym och få ett fingerat namn i uppsatsen.

Vänligen Therese Flodqvist